

NECESSITATS ESPECÍFIQUES DE SUPORT EDUCATIU

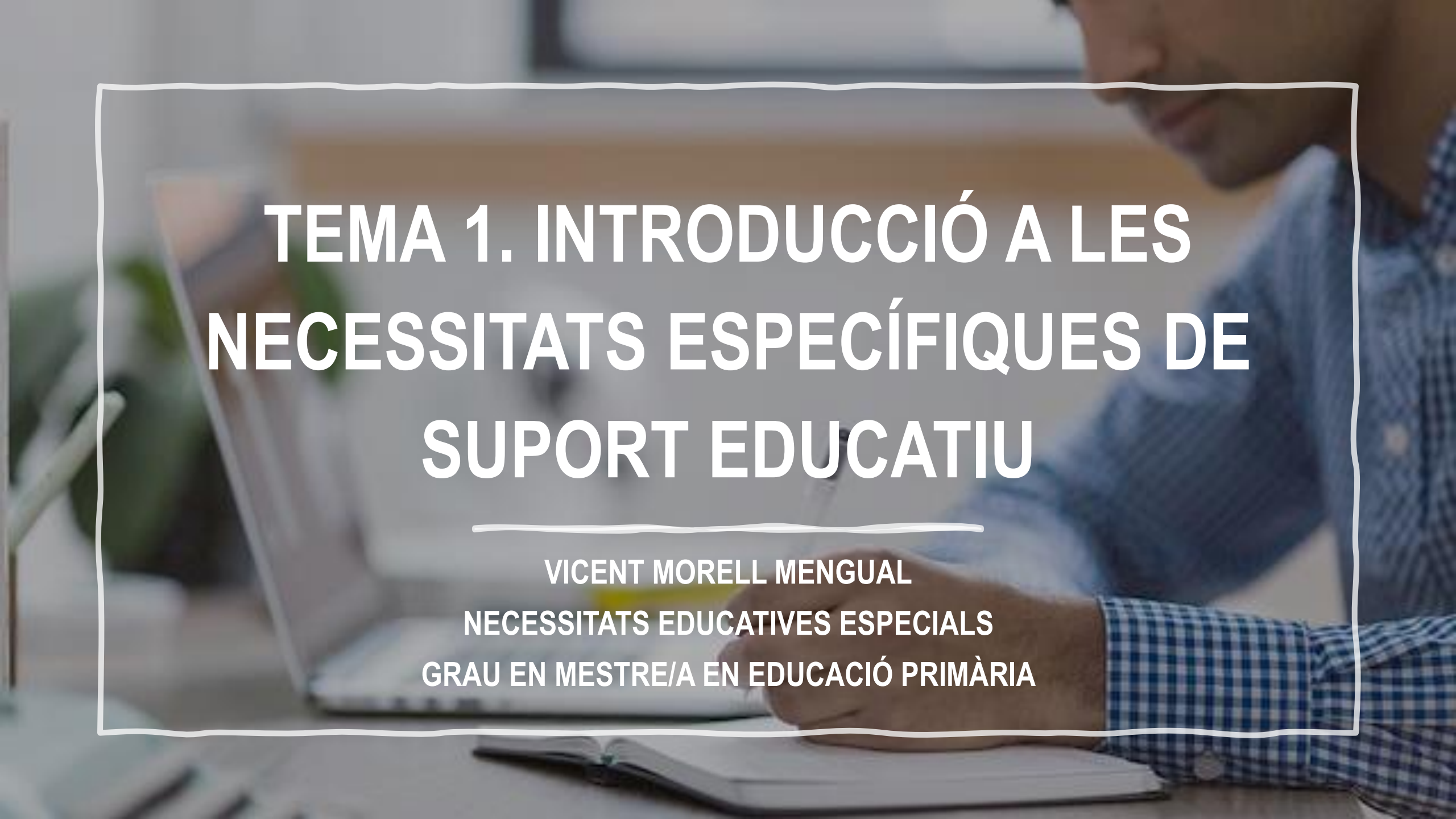
VICENT MORELL MENGUAL

DEPARTAMENT DE PSICOLOGIA EVOLUTIVA I DE L'EDUCACIÓ
FACULTAT DE PSICOLOGIA I LOGOPÈDIA – UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

ÍNDEX

-
1. Introducció a les necessitats específiques de suport educatiu.
 2. Mesures organitzatives i educatives.
 3. Alumnes amb trastorn específic de l'aprenentatge.
 4. Alumnes amb trastorn específic de l'aprenentatge.
 5. Alumnes amb trastorn de l'espectre autista.
 6. Alumnes amb trastorn del desenvolupament intel·lectual.

TEMA 1. INTRODUCCIÓ A LES NECESSITATS ESPECÍFIQUES DE SUPORT EDUCATIU

VICENT MORELL MENGUAL

NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS

GRAU EN MESTRE/A EN EDUCACIÓ PRIMÀRIA

OBJECTIUS I COMPETÈNCIES

1. Reflexionar sobre les **actituds** existents cap a la diversitat.
2. Comprendre els **períodes històrics** i les **perspectives** de l'educació especial.
3. Familiaritzar-se amb la **legislació** vigent que regeix la resposta educativa per a la inclusió.
4. Conèixer els **termes** i conceptes clau relacionats amb la diversitat i les necessitats específiques de suport educatiu.

ÍNDEX

1. Introducció.
2. Diversitat i inclusió educativa.
3. Delimitació conceptual.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Percepcions socials.

1.2. Diagnòstic i etiquetatge.

1.3. Alternatives educatives.

1.1. PERCEPCIONS SOCIALS

Tendència a **dicotomitzar** i polaritzar la realitat.

La **normalitat** és correcta i desitjable.

Les **minories** són desviacions poc desitjables.

La normalitat sorgeix de la freqüència (**estadística**).

Res és bo o dolent per si mateix.

1.2. DIAGNÒSTIC I ETIQUETATGE

Tendència a diagnosticar i **etiquetar**.

Visió patologitzadora, reduccionista i poc útil.

Immaduresa biològica i **plasticitat cerebral**.

Desenvolupament i canvis accelerats.

Estimulació primerenca i implicació **familiar**.

1.3. ALTERNATIVES EDUCATIVES

Dèficits sensorials i motors.

Limitacions intel·lectuals.

Alteracions del neurodesenvolupament.

Punts **forts** i **fortaleses**.

Capacitats i habilitats **preservades**.

2. DIVERSITAT I INCLUSIÓ EDUCATIVA

2.1. Diversitat i evolució històrica.

2.2. Exclusió educativa.

2.3. Segregació educativa.

2.4. Integració educativa.

2.5. Inclusió educativa.

2.6. Legislació vigent.

2.1. DIVERSITAT I EVOLUCIÓ HISTÒRICA

Diversitat creixent de l'alumnat en l'aula ordinària (Bosch *et al.*, 2022):

Discapacitats **sensorials** i **motrius**.

Limitacions intel·lectuals i **altes capacitats**.

Dificultats en comunicació i **interacció social**.

Dificultats d'**aprenentatge**.

Hiperactivitat, impulsivitat i inatenció.

2.1. DIVERSITAT I EVOLUCIÓ HISTÒRICA

Períodes històrics de l'educació especial (Grau, 1998):

Període d'**institucionalització**.

Període de **normalització**.

Integració escolar.

Centres educatius **inclusius**.

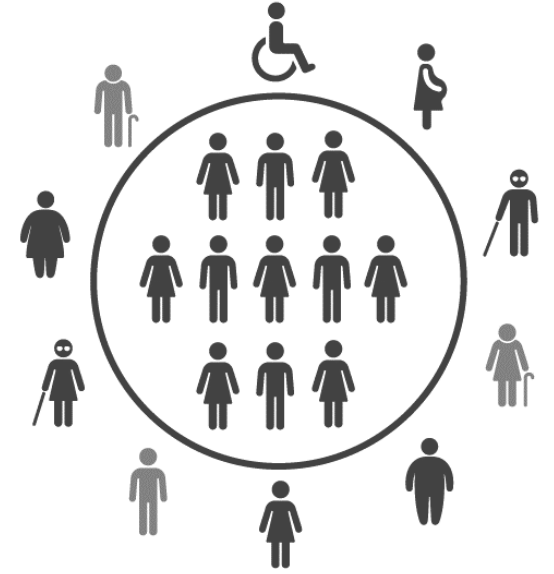
2.2. EXCLUSIÓ EDUCATIVA

★ La diversitat està **exclosa** del sistema educatiu.

✋ Hi ha **discriminació** i **barreres** estructurals.

💡 L'educació és innecessària.

🧑 Centre educatiu sense rampa o ascensor.

2.3. SEGREGACIÓ EDUCATIVA

L'alumnat és educat en un espai **separat**.

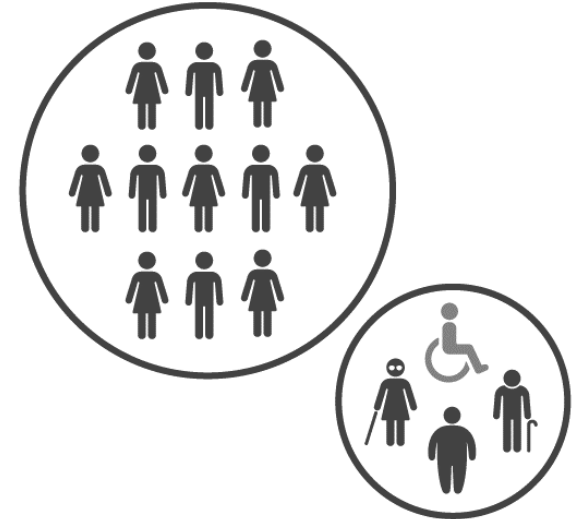
No s'interactua amb alumnes sense necessitats especials.

Les diferències han de tractar-se a banda.

Centre educatiu específic per a alumnes amb discapacitat auditiva.

2.4. INTEGRACIÓ EDUCATIVA

L'alumnat està present en l'**aula ordinària**.

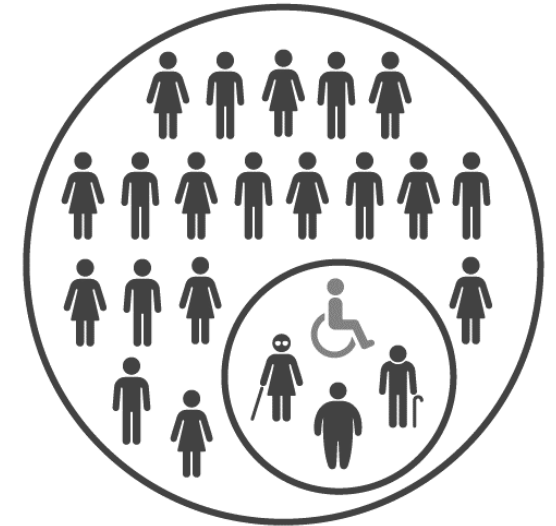
La **responsabilitat** d'adaptar-se recau en l'alumnat.

Fomenta la visibilitat, però no la participació plena.

Alumnes amb discapacitat auditiva que no tenen adaptacions d'accés.

2.5. INCLUSIÓ EDUCATIVA

Sistema educatiu adaptat a totes les **necessitats personals**.

Promou la **participació activa** de tot l'alumnat.

La diversitat és un recurs educatiu i social.

Alumnes amb discapacitat visual amb una màquina Perkins.

2.6. LEGISLACIÓ VIGENT

1 Llei orgànica 3/2020 (**LOMLOE**):

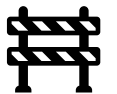
Principi d'**equitat**.

Principi fonamental d'educació **inclusiva**.

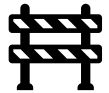
Detecció **precoç** de l'alumnat amb NEE.

Eliminació de barreres i **ajustos** raonables.

2.6. LEGISLACIÓ VIGENT

2 Ordre **20/2019** de resposta educativa per a la inclusió:

Detecció de barreres i identificació de **necessitats educatives**.

Modalitats d'**escolarització**.

Mesures de resposta educativa.

Personal de suport.

2.6. LEGISLACIÓ VIGENT

3 Decret **72/2021** d'organització de l'orientació educativa:

Acció tutorial i orientació educativa.

Equips d'orientació educativa.

Departaments d'orientació educativa i professional.

Unitats **especialitzades** d'orientació.

3. DELIMITACIÓ CONCEPTUAL

3.1. Deficiència i minusvalidesa.

3.2. Necessitats educatives especials.

3.3. Necessitats específiques de suport educatiu.

3.1. DEFICIÈNCIA I MINUSVALIDESA

Termes influïts per una perspectiva **mèdica** i psicomètrica.

Condició **interna**, inherent i **permanent**.

Categorització, diagnòstic i tractament mèdic.

Aspiracions educatives limitades.

Creació d'agrupacions homogènies.

3.2. NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS

Publicació de l'**Informe Warnock**.

Necessitats educatives especials (Llei orgànica 1/1990):

Discapacitat **psíquica**, **motora** i **sensorial**.

Sobredotació **intel·lectual**.

Condicions **personals** o d'**història escolar**.

3.2. NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS

Necessitats educatives especials (Llei orgànica 3/2020):

Discapacitat **intel·lectual**, **sensorial** o **motriu**.

Trastorns greus de **conducta**.

Trastorns de la **comunicació** i del **llenguatge**.

3.3. NECESSITATS ESPECÍFIQUES DE SUPORT EDUCATIU

Necessitats específiques de suport educatiu (Llei orgànica 3/2020):

Necessitats educatives especials.

Retard **maduratiu**.

Trastorns del desenvolupament del **llenguatge** i la **comunicació**.

Trastorns d'**atenció** o d'**aprenentatge**.

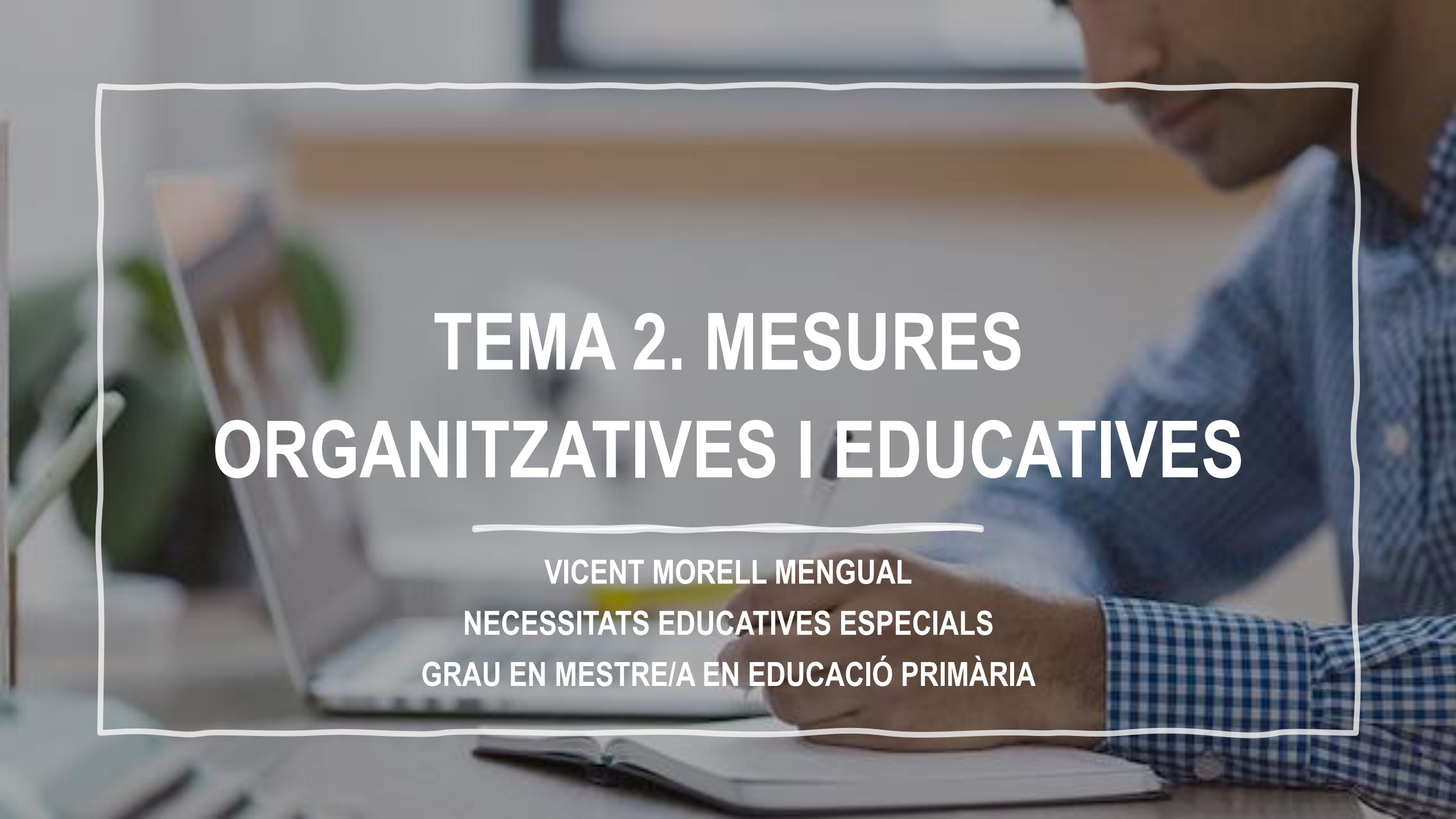

Altes capacitats intel·lectuals.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Bosch, R., Pagerols, M., Rivas, C., Sixto, L., Bricollé, L., Español-Martín, G., ... & Casas, M. (2022). Neurodevelopmental disorders among Spanish school-age children: prevalence and sociodemographic correlates. *Psychological medicine*, 52(14), 3062-3072. <https://doi.org/10.1017/S0033291720005115>
- DECRET 72/2021, de 21 de maig, del Consell, d'organització de l'orientació educativa i professional en el sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9099, de 3 de juny de 2021. https://dogv.gva.es/datos/2021/06/03/pdf/2021_6157.pdf
- Grau, C. (1998). *Educación especial: de la integración escolar a la escuela inclusiva*. Promolibro.
- Llei orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu. <https://www.boe.es/boe/dias/1990/10/04/pdfs/A28927-28942.pdf>
- Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació. https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2020/12/30/pdfs/BOE-A-2020-17264-C.pdf
- ORDRE 20/2019, de 30 d'abril, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'organització de la resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat en els centres docents sostinguts amb fons públics del sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 8540, de 3 de maig de 2019. https://dogv.gva.es/datos/2019/05/03/pdf/2019_4442.pdf

TEMA 2. MESURES ORGANITZATIVES I EDUCATIVES

VICENT MORELL MENGUAL
NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS
GRAU EN MESTRE/A EN EDUCACIÓ PRIMÀRIA

OBJECTIUS I COMPETÈNCIES

1. Comprendre el procediment per a detectar **barreres** i identificar les **necessitats** educatives de l'alumnat.
2. Conèixer i implementar les **mesures** educatives necessàries per a promoure la **inclusió**.
3. Conèixer i aplicar les diferents **modalitats** d'**escolarització** per a l'alumnat amb necessitats educatives especials.
4. Identificar i coordinar-se amb el **personal** i els **agents** de suport a la inclusió.

ÍNDEX

1. Detecció de barreres i necessitats.
2. Nivells de resposta per a la inclusió.
3. Mesures educatives.
4. Escolarització.
5. Personal i agents de suport.

1. DETECCIÓ DE BARRERES I IDENTIFICACIÓ DE NECESSITATS EDUCATIVES

- 1.1. Detecció de barreres i necessitats.
- 1.2. Avaluació sociopsicopedagògica.
- 1.3. Informe sociopsicopedagògic.
- 1.4. Pla d'actuació personalitzat (PAP).

1.1. DETECCIÓ DE BARRERES I NECESSITATS

Detecció de **barreres** i **necessitats** (Ordre 20/2019):

S'ha de dur a terme com més **prompte** millor.

Prèviament a l'escolarització.

Durant l'escolarització.

1.1. DETECCIÓ DE BARRERES I NECESSITATS

Prèviament a l'escolarització (Ordre 20/2019):

Serveis psicopedagògics escolars.

Informació sobre l'alumnat.

Informe sociopsicopedagògic.

Dictamen d'escolarització.

1.1. DETECCIÓ DE BARRERES I NECESSITATS

Durant l'escolarització (Ordre 20/2019):

L'**equip educatiu**, en coordinació amb la **tutora** o el **tutor**.

Mesures i suports de **nivell II** i **III**.

Servei especialitzat d'**orientació**.

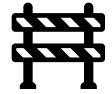
Planificació de mesures adients.

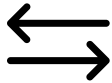
Avaluació **sociopsicopedagògica**.

1.1. AVALUACIÓ SOCIOPSICOPEDAGÒGICA

Identificació de **barreres** i **fortaleses** (Ordre 20/2019):

És un procés **dinàmic** i flexible.

Recull informació de diferents **fonts** i **agents**.

S'inicia quan es detecten barreres específiques.

Utilitza **instruments** variats i rigorosos.

1.2. INFORME SOCIOPSICOPEDAGÒGIC

Part I. **Conclusions** del procediment d'avaluació (Ordre 20/2019):

Necessitats específiques de **suport educatiu** i **barreres** a la inclusió.

Grau de **suports** requerits:

Grau 1: «Suport **puntual** amb personal **no especialitzat**».

Grau 2: «Suport **moderat** amb personal **especialitzat**».

Grau 3: «Suport **continu** amb personal **especialitzat**».

1.2. INFORME SOCIOPSICOPEDAGÒGIC

Part II. Proposta de **mesures**, **suports** i orientacions (Ordre 20/2019):

Modalitat d'**escolarització**.

Mesures de **resposta educativa**.

Suports **personals** especialitzats i no especialitzats.

Actuacions en context **familiar** i **social**.

Intervenció d'altres **professionals externs**.

1.3. PLA D'ACTUACIÓ PERSONALITZAT (PAP)

Document que organitza les **mesures** de resposta educativa (Ordre 20/2019):

Necessitats educatives de l'alumnat.

Mesures de **resposta** que cal aplicar.

Tasques que ha de desenvolupar el **personal** especialitzat de **suport**.

Actuacions que cal desenvolupar en l'àmbit **familiar** i **social**.

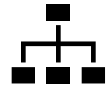

2. NIVELLS DE RESPOSTA PER A LA INCLUSIÓ

2.1. Nivells de resposta per a la inclusió.

2.1. NIVELLS DE RESPOSTA PER A LA INCLUSIÓ

Nivells sumatoris i progressius (Decret 104/2018):

- 1 Nivell I. **Comunitat educativa** i entorn sociocomunitari → Suports del **centre**.
- 2 Nivell II. Alumnes d'un **grup-classe** → Suports **ordinaris**.
- 3 Nivell III. Alumnes amb resposta educativa **diferenciada** → Suports **ordinaris**.
- 4 Nivell IV. Alumnes amb **NESE** → Suports **especialitzats**.

3. MESURES EDUCATIVES

3.1. Mesures d'accés.

3.2. Mesures d'aprenentatge.

3.3. Mesures de participació.

3.1. MESURES D'ACCÉS

① Mesures per a garantir la **presència** de tot l'alumnat en les experiències educatives:

Adaptacions d'**accés**.

Activitats **complementàries** i extraescolars.

Ajudes i **beques** a l'estudi.

3.1. MESURES D'ACCÉS

Adaptacions d'**accés** (Ordre 20/2019):

Eliminar **barreres** i **participar** en el currículum ordinari.

No modifiquen **objectius** ni **continguts** curriculars.

Materials, espacials, personals, de comunicació, metodològiques o organitzatives.

Nivells I, II i III: mitjans comuns.

Nivell IV: mitjans específics o singulars.

3.2. MESURES D'APRENENTATGE

2 Mesures d'**organització curricular** (Ordre 20/2019):

Mesures **individualitzades**.

~~Mesures **grupals** vinculades a programes específics.~~

Mesures de **flexibilització**.

3.2. MESURES D'APRENENTATGE

Mesures **individualitzades** (Ordre 20/2019):

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques**.

Reforç pedagògic.

Enriquiment curricular.

Adaptació curricular individual significativa (**ACIS**).

Programes per a l'adquisició i l'ús de la **comunicació**, el **llenguatge** i la **parla**.

3.2. MESURES D'APRENTATGE

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques** (Ordre 20/2019):

Alumnes amb diferents ritmes, estils i capacitats d'aprenentatge.

Participar activament en les activitats i assolir els **objectius** i **competències** clau.

Ús de **metodologies**, formes d'expressió, **activitats** i instruments d'**avaluació**.

Mesura de **nivell II** o **nivell III**.

Duta a terme per l'**equip docent**.

3.2. MESURES D'APRENENTATGE

Programes per a l'adquisició i l'ús funcional de la **comunicació**, el **llenguatge** i la **parla**:

Alumnes amb dificultats en la parla, el llenguatge o la comunicació.

Desenvolupar competències **lingüístiques** i **comunicatives**.

Mesura de **nivell IV**.

Professorat d'audició i llenguatge (AL) o pedagogia terapèutica (PT).

3.2. MESURES D'APRENENTATGE

Programes d'ensenyament de les **llengües oficials** de la Comunitat Valenciana:

Alumnat **nouvingut** amb competències lingüístiques insuficients.

Aconseguir una bona **competència comunicativa**.

Ús de metodologies actives i pràctiques.

Mesura de **nivell III**.

3.2. MESURES D'APRENENTATGE

Adaptació curricular individual significativa (**ACIS**) (Ordre 20/2019):

Alumnes amb un desenvolupament competencial inferior a **dos** o més **cursos**.

Modificacions en els elements **prescriptius** del currículum.

Adequació d'**objectius** i eliminació o inclusió de **continguts**.

Mesura de **nivell IV**.

Professorat responsable de l'assignatura.

3.2. MESURES D'APRENENTATGE

Adaptació curricular individual significativa (**ACIS**) (Ordre 20/2019):

Alumnes amb trastorn del desenvolupament intel·lectual.

Adaptacions significatives en totes les àrees.

Organització en competències **claus**.

Autonomia i habilitats d'**interacció**.

Formació **professional**.

3.2. MESURES D'APRENENTATGE

Mesures de **flexibilització** (Ordre 20/2019):

Permanència d'un any més en el mateix curs.

Flexibilització en l'**inici** de l'escolarització.

Flexibilització en la durada de l'etapa per a l'alumnat amb **altes capacitats** intel·lectuals.

Pròrroga de l'escolarització.

3.3. MESURES DE PARTICIPACIÓ

- Mesures per a promoure la **igualtat** i la **diversitat** i per a afrontar l'**assetjament** escolar.
- Notificar una possible situació de **desprotecció**.
- Mesures específiques per a un cas d'**assetjament**.
- Programa per a l'aprenentatge d'habilitats d'**autoregulació**.
- Disseny del **pla terapèutic**.

4. ESCOLARITZACIÓ

4.1. Procediment d'escolarització.

4.2. Modalitats d'escolarització.

4.3. Atenció domiciliària i hospitalària.

4.1. PROCEDIMENT D'ESCOLARITZACIÓ

- 1 **Avaluació** sociopsicopedagògica.
 - 2 Emissió de l'**informe** sociopsicopedagògic.
 - 3 **Dictamen** d'escolarització.
- Principi d'**inclusió** i context **menys restrictiu** possible.
- Té caràcter reversible i **revisable**.

4.2. MODALITATS D'ESCOLARITZACIÓ

1 Modalitat ordinària (Ordre 10/2023):

Aula ordinària a temps complet.

Unitat específica en un centre ordinari a temps parcial.

Centre educatiu **ordinari especialitzat**.

4.2. MODALITATS D'ESCOLARITZACIÓ

Aula ordinària a temps complet (Decret 20/2019):

Necessitats específiques de suport educatiu.

Modalitat d'**elecció preferent**.

Mesures d'accés, aprenentatge i participació necessàries.

Reducció de la **ràtio**.

4.2. MODALITATS D'ESCOLARITZACIÓ

Centre educatiu **ordinari especialitzat** (Decret 104/2018):

Necessitat educativa especial **específica**.

Productes de **suport** i **equipaments** específics.

No suposa una opció **segregadora**.

Llibertat d'**elecció** de les famílies.

Centres d'experimentació, innovació i recursos.

4.2. MODALITATS D'ESCOLARITZACIÓ

Unitat específica en un centre ordinari a temps parcial (Resolució 25 de juliol de 2024):

Trastorn de l'espectre **autista** (nivell 3) o discapacitat **intel·lectual** greu o profunda.

Mesures educatives de **nivell IV** i grau de **suport 3**.

Unitats CIL (TEA) i **Unitats EPRI** (diferents discapacitats).

Pla d'actuació personalitzat (**PAP**).

Té caràcter reversible i **revisable**.

4.2. MODALITATS D'ESCOLARITZACIÓ

2 Modalitat específica (Ordre 10/2023):

 Centre d'**educació especial** (CEE).

 Unitat específica ~~substitutòria~~ d'un centre d'**educació especial**.

4.2. MODALITATS D'ESCOLARITZACIÓ

Centre d'**educació especial** (Decret 105/2022):

Trastorn del **desenvolupament intel·lectual** greu o profund.

Suports **individualitzats** d'alta intensitat.

Infantil, **Primària**, Secundària, TVA i PFQB.

Comunicació funcional, **autonomia**, **autodeterminació** i joc funcional.

Pla d'actuació personalitzat (**PAP**) i planificació centrada en la persona (**PCP**).

4.2. MODALITATS D'ESCOLARITZACIÓ

3 Modalitat combinada (ORDRE 10/2023):

↔ Centre educatiu **ordinari** i centre d'**educació especial**.

Centre educatiu **ordinari** i unitat educativa terapèutica/hospital de dia infantil i adolescent (**UET/HDIA**).

4.2. MODALITATS D'ESCOLARITZACIÓ

Centre educatiu **ordinari** i centre d'**educació especial** (Decret 105/2022):

Trastorn del **desenvolupament intel·lectual** greu o profund.

Suports **individualitzats** d'alta intensitat.

Transició a modalitats d'escolarització més inclusives.

Distribució horària personalitzada.

Pla d'actuació personalitzat (**PAP**).

4.2. MODALITATS D'ESCOLARITZACIÓ

Centre educatiu **ordinari** i **UET/HDIA** (Decret 95/2023):

Problemes greus de **salut mental**.

Cursar **Secundària** o, excepcionalment, Primària (5è o 6è).

Temps **complet** o **parcial**.

Pla terapèutic.

Pla d'actuació personalitzat (**PAP**).

4.3. ATENCIÓ DOMICILIÀRIA I HOSPITALÀRIA

Situació de **convalescència** de llarga durada.

Atenció educativa **domiciliària**.

Unitats pedagògiques hospitalàries (**UPH**).

Mesura de **nivell III**.

Actuació conjunta i coordinada.

Avaluació duta a terme pel centre docent d'adscripció.

5. PERSONAL I AGENTS DE SUPORT

5.1. Personal especialitzat de suport.

5.2. Serveis especialitzats d'orientació.

5.3. Agents externs.

5.1. PERSONAL ESPECIALITZAT DE SUPORT

Personal docent de **pedagogia terapèutica** i **audició i llenguatge** (Decret 20/2019):

Suport individualitzat i preferentment en l'**aula ordinària** a l'alumnat amb **NESE**.

Sessions en funció de grau de suports requerits (Resolució de 22 de juliol de 2024):

Intensitat **baixa**: 1 o 2 sessions/setmana.

Intensitat **mitjana**: 3 o 4 sessions/setmana.

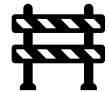
Intensitat **alta**: 5 o 6 sessions/setmana.

5.1. PERSONAL ESPECIALITZAT DE SUPORT

Personal docent de **pedagogia terapèutica** i **audició i llenguatge** (Decret 20/2019):

Identificació de barreres d'inclusió escolar, familiar i social.

Suport en **programacions didàctiques** i mesures d'**accessibilitat**.

Avaluació sociopsicopedagògica.

Planificació i implementació d'actuacions **preventives**.

Planificació i desenvolupament d'**ACIS**.

5.1. PERSONAL ESPECIALITZAT DE SUPORT

Personal educador d'educació especial (Resolució de 9 de juliol de 2018):

Trasllat o acompanyament.

Tasques d'**higiene** i d'hàbits d'**alimentació**.

Entrenament en habilitats d'**autonomia** personal i social.

Entrenament en habilitats de **comunicació**.

Desenvolupament del **PAP**, programacions **didàctiques** i activitats ordinàries.

5.1. PERSONAL ESPECIALITZAT DE SUPORT

Personal de fisioteràpia (Resolució de 20 d'abril de 2022):

Intervenció directa i avaluació del progrés.

Avaluació sociopsicopedagògica.

Elaboració de **recursos** materials.

Elaboració d'**informes** de fisioteràpia.

Assessorament en la sol·licitud de productes de suport.

5.2. SERVEIS ESPECIALITZATS D'ORIENTACIÓ

Equips d'orientació educativa (Decret 72/2021):

Detecció primerenca de dificultats d'**aprenentatge** i **necessitats** de suport.

Avaluació sociopsicopedagògica.

Tramitació de mesures de resposta educativa.

Orientació **familiar**.

Coordinació amb **agents externs** i serveis educatius, **sanitaris** i **socials**.

5.2. SERVEIS ESPECIALITZATS D'ORIENTACIÓ

Unitats especialitzades d'orientació (Ordre 10/2023):

Dificultats d'**aprenentatge** i trastorn per dèficit d'**atenció/hiperactivitat** (Dénia).

Trastorn de l'espectre **autista** (València).

Altes capacitats intel·lectuals i **discapacitat intel·lectual** (Xàtiva).

Discapacitat **motriu** (Castelló de la Plana).

Discapacitat **auditiva** i **visual** (Elx).

5.3. AGENTS EXTERNS

Personal **voluntari** o personal especialitzat **extern** (Decret 20/2019):

Entitats d'iniciativa social (ONG).

Acreditació de **competències**.

No hi ha vinculació laboral.

Pla d'actuació personalitzat.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- DECRET 104/2018, de 27 de juliol, del Consell, pel qual es desenvolupen els principis d'equitat i d'inclusió en el sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n., 8356, de 7 de agost de 2018.
- DECRET 105/2022, de 5 d'agost, del Consell, d'organització i funcionament dels centres d'educació especial. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9405, de 16 d'agost de 2022.
- DECRET 72/2021, de 21 de maig, del Consell, d'organització de l'orientació educativa i professional en el sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9099, de 3 de juny de 2021.
- DECRET 95/2023, de 29 de juny, del Consell, pel qual es regulen les unitats educatives terapèutiques / hospitals de dia infantil i adolescent en el sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9631, de 4 de juliol de 2023.
- ORDRE 10/2023, de 22 de maig, de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, per la qual es regulen i concreten determinats aspectes de l'organització i el funcionament de l'orientació educativa i professional en el sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9606, de 30 de maig de 2023.
- ORDRE 20/2019, de 30 d'abril, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'organització de la resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat en els centres docents sostinguts amb fons públics del sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 8540, de 3 de maig de 2019.
- RESOLUCIÓ de 20 d'abril de 2022, de la directora general d'Inclusió Educativa, per la qual es dicten instruccions per a l'organització del suport de fisioteràpia en l'àmbit educatiu. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9324, de 25 d'abril de 2022.
- RESOLUCIÓ de 22 de juliol de 2024, del secretari autonòmic d'Educació, per la qual s'aproven les instruccions per a l'organització i el funcionament dels centres que imparteixen Educació Infantil de segon cicle i Educació Primària durant el curs 2024-2025. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9902, de 26 de juliol de 2024.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- RESOLUCIÓ de 25 de juliol de 2024, del secretari autonòmic d'Educació, per la qual es dicten instruccions per a l'organització i el funcionament de les unitats específiques ubicades en centres docents ordinaris sostinguts amb fons públics per al curs 2024-2025. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9904, de 30 de juliol de 2024.
- RESOLUCIÓ de 9 de juliol de 2018, del secretari autonòmic de Justícia, Administració Pública, Reformes Democràtiques i Llibertats Públiques, per la qual es dona publicitat al Pacte de la mesa sectorial de funció pública, sobre millora de les condicions de treball del personal educador d'educació especial. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 8343, de 20 de juliol de 2018.

TEMA 3. ALUMNES AMB TRASTORN ESPECÍFIC DE L'APRENTATGE (TEAP)

VICENT MORELL MENGUAL

NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS

GRAU EN MESTRE/A EN EDUCACIÓ PRIMÀRIA

OBJECTIUS I COMPETÈNCIES

1. Conèixer, identificar i avaluar els **trets** característics del **trastorn específic de l'aprenentatge**.
2. Conèixer les **repercussions** que originen les dificultats d'aprenentatge en el procés d'**ensenyament-aprenentatge**.
3. Adquirir recursos per a afavorir la **integració educativa** de l'alumnat amb trastorn específic de l'aprenentatge.
4. Saber **informar** altres professionals especialistes.

ÍNDEX

1. Delimitació conceptual.
2. Dificultats en la lectura.
3. Dificultats en l'expressió escrita.
4. Dificultats matemàtiques.
5. Identificació primerenca.
6. Instruments i tècniques d'identificació.
7. Escolarització.
8. Resposta educativa.

1. DELIMITACIÓ CONCEPTUAL

1.1. Introducció.

1.2. Definició i subtipus.

1.3. Mites i estereotips.

1.4. Prevalença.

1.5. Comorbiditat.

1.6. Etiologia.

1.1. INTRODUCCIÓ

Aprenentatge d'habilitats acadèmiques **instrumentals**:

1

Són dificultats **curriculars**.

Transitòries i **fàcilment** resolubles.

2

Trastorn **específic** de l'aprenentatge (APA, 2023):

Són dificultats **significatives** i **persistent** en el temps.

1.2. DEFINICIÓ I SUBTIPUS

Trastorn específic de l'aprenentatge (APA, 2023, OMS, 2025):

Trastorn del neurodesenvolupament

Dificultats persistents en **lectura**, expressió **escrita** o **matemàtiques**.

Desviació **aptitudinal** significativa i pobre **rendiment** curricular.

Primers cursos escolars.

Bones **capacitats intel·lectuals**, motivació i interès.

1.2. DEFINICIÓ I SUBTIPUS

Lectura de paraules imprecisa o lenta.

Dificultats amb la **comprensió** lectora.

Dificultats **ortogràfiques**.

Dificultats amb l'**expressió** escrita.

Dificultats amb el sentit numèric o el **càlcul**.

Dificultats amb el **raonament** matemàtic

1.2. DEFINICIÓ I SUBTIPUS

Termes i conceptes **alternatius** (APA, 2023):

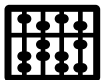
Dislèxia (precisió o fluïdesa, lletreig i ortografia).

Disgrafia (intel·ligibilitat i aspectes visuoespacials).

Disortografia (ortografia i expressió escrita).

Discalcúlia (operacions aritmètiques i càlcul).

1.3. MITES I ESTEREOTIPS

- 1 **NO** són alumnes **peresosos** o amb falta **d'esforç** personal.
- 2 **NO** hi ha una simptomatologia **homogènia**.
- 3 **NO** té **cura** ni desapareix amb l'edat.
- 4 **NO** tenen alteracions **intel·lectuals**.
- 5 **NO** és culpa del **professorat** o dels processos **pedagògics** utilitzats.

1.4. PREVALENÇA

La prevalença oscil·la entre el **5-15%** en edat **escolar** (APA, 2023).

La prevalença en adults és desconeguda.

Prevalença més alta en **homes** (2:1).

Més dificultats **ortogràfiques** i d'**expressió** escrita en **homes**.

Més dificultats de **càlcul** i **raonament** matemàtic en **dones**.

1.5. COMORBIDITAT

Trastorn per dèficit d'atenció/hiperactivitat (**TDAH**).

Trastorns de la **parla**, el **llenguatge** i la **comunicació**.

Trastorn del desenvolupament de la **coordinació**.

Trastorn de l'espectre autista (**TEA**).

Problemes **conductuals**.

Trastorns d'**ansietat** i **depressius**.

1.6. ETIOLOGIA

Trastorn del **neurodesenvolupament**.

Anatomia i funció cerebral.

Aspectes **genètics** i antecedents **familiars**.

Factors **ambientals** prenatals, perinatals i postnatals.

2. DIFICULTATS EN LA LECTURA

2.1. Processos cognitius.

2.2. Dificultats lectores fonològiques.

2.3. Dificultats lectores superficials.

2.4. Dificultats amb la comprensió lectora.

2.1. PROCESSOS COGNITIUS

Processos **cognitius** implicats en la **lectura** i la **comprensió** lectora (Cuetos, 2014):

1

Processos **perceptius**.

2

Processos **lèxics**.

3

Processos **sintàctics**.

4

Processos **semàntics**.

2.1. PROCESSOS COGNITIUS

👁️ Processos **perceptius** (Cuetos, 2014):

- 1 **Captació** de la informació visual.
- 2 **Anàlisi** dels símbols observats.
- 3 **Reconeixement** de les lletres.

2.1. PROCESSOS COGNITIUS

↔ Processos **lèxics** (Cuetos, 2014):

① **Reconeixement** de les paraules.

② Accés al **significat**.

➡ Ruta **directa**.

↪ Ruta **indirecta**.

2.1. PROCESSOS COGNITIUS

Ruta **directa** o visual (Cuetos, 2014):

Recupera la forma **ortogràfica** emmagatzemada.

Associació entre **forma** ortogràfica i **significat**.

Paraules **familiars**, **estrangeres**, **irregulars** o **homòfones**.

Les dificultats s'associen a la **dislèxia superficial**.

2.1. PROCESSOS COGNITIUS

Ruta **indirecta** o fonològica (Cuetos, 2014):

No recupera la forma **ortogràfica** emmagatzemada.

Regles de conversió **grafema-fonema**.

Paraules **infreqüents**, **desconegudes** o **pseudoparaules**.

Les dificultats s'associen a la **dislèxia fonològica**.

2.1. PROCESSOS COGNITIUS

Processos **sintàctics** (Cuetos, 2014):

1

Identificació de les **parts** de l'oració.

2

Anàlisi de les **relacions** entre les paraules.

Les dificultats s'associen amb la **comprensió lectora**.

2.1. PROCESSOS COGNITIUS

Processos **semàntics** (Cuetos, 2014; Kinch, 1988):

1

Extracció del **significat global**.

2

Integració amb els **coneixements** previs.

Idees explícites i macroidees.

Inferències anafòriques i basades en el coneixement previ.

Les dificultats s'associen amb la **comprensió lectora**.

2.2. DIFICULTATS LECTORES FONOLÒGIQUES

Lectura global mitjançant la ruta **directa** (**dislèxia fonològica**):

1

Error visual («**tenat**» en lloc de «**tren**cat»).

2

Error derivatiu («**reagr**upar» en lloc de «**reagr**upat»).

3

Lexicalització («**fr**inestra» en lloc de «**fin**estra»).

4

Substitució («**seny**ora» en lloc de «**don**a»).

2.3. DIFICULTATS LECTORES SUPERFICIALS

Lectura fonètica mitjançant la ruta **indirecta** (**dislèxia superficial**):

1

Error fonològic («**guerani**» en lloc de «**gerani**»).

2

Paraules homòfones («**massa**» en lloc de «**maça**»).

3

Error de conversió («**frunta**» en lloc de «**fruta**»).

4

Estrangerismes («**piercing**» en lloc de «**/pirsin/**»).

2.3. DIFICULTATS LECTORES SUPERFICIALS

Lectura fonètica mitjançant la ruta **indirecta** (**dislèxia superficial**):

1

Sil·labeig («**maaaaarteeeeeell**» en lloc de «**martell**»).

2

Repetició («**mar-mar-mar-mar-martell**» en lloc de «**martell**»).

3

Vacil·lació («**mar-mer-mar-mer-martell**» en lloc de «**martell**»).

2.4. DIFICULTATS AMB LA COMPRENSIÓ LECTORA

Dificultats **sintàctiques** i **semàntiques**:

Informació **explícita** («*El cotxe és **blanc***»).

Connexions entre **paraules** («***Joan** toca la guitarra. **Ell** és un gran músic*»).

Activació dels **coneixements previs** («*El cel del capvespre és **molt bonic***»).

Idees globals («*Posa-li un **títol***»).

3. DIFICULTATS EN L'EXPRESSIÓ ESCRITA

3.1. Processos cognitius.

3.2. Dificultats ortogràfiques fonològiques.

3.3. Dificultats ortogràfiques superficials.

3.4. Dificultats amb l'expressió escrita.

3.5. Dificultats gràfiques.

3.1. PROCESSOS COGNITIUS

Processos **cognitius** implicats en l'**expressió escrita** (Cuetos, 2009):

1

Processos **de planificació**.

2

Processos **sintàctics**.

3

Processos **lèxics**.

4

Processos **motors**.

3.1. PROCESSOS COGNITIUS

Processos de **planificació** (Cuetos, 2009):

1

Generació d'idees.

2

Organització de la informació.

3

Establiment dels **objectius** comunicatius.

Les dificultats s'associen a la **disortografia de composició**.

3.1. PROCESSOS COGNITIUS

Processos **sintàctics** (Cuetos, 2009):

1

Construcció de frases gramaticalment correctes.

2

Organització de la sintaxi.

3

Connexió entre frases per a assegurar la **cohesió** i **coherència** textual.

Les dificultats s'associen a la **disortografia de composició**.

3.1. PROCESSOS COGNITIUS

↔ Processos **lèxics** (Cuetos, 2009):

- 1 Selecció del **vocabulari**.
- 2 Processament **ortogràfic**.

➡ Ruta **directa**.

↪ Ruta **indirecta**.

3.1. PROCESSOS COGNITIUS

Ruta **directa** o visual (Cuetos, 2009):

Lèxic **ortogràfic**.

Activació de la forma **ortogràfica** emmagatzemada.

Paraules **familiars, estrangeres, irregulars** o **homòfones**.

Les dificultats s'associen a la **disortografia superficial**.

3.1. PROCESSOS COGNITIUS

Ruta **indirecta** o fonològica (Cuetos, 2009):

Lèxic **fonològic**.

Aplicació de les regles de conversió **fonema-grafema**.

Paraules **infreqüents, desconegudes** o pseudoparaules.

Les dificultats s'associen a la **disortografia fonològica**.

3.1. PROCESSOS COGNITIUS

Processos **motors** (Cuetos, 2009):

1

Recuperació dels **alògrafs**.

2

Realització dels **moviments** musculars.

Les dificultats s'associen a la **disgrafia**.

3.2. DIFICULTATS ORTOGRÀFIQUES FONOLÒGIQUES

Espectura global mitjançant la ruta **directa** (disortografia fonològica):

1

Transposició («**carter**» en lloc de «**cràter**»).

2

Substitució fonològica («**rapueta**» en lloc de «**raqueta**»).

3

Omissió fonològica («**cabassa**» en lloc de «**carabassa**»).

4

Addició fonològica («**polorar**» en lloc de «**plorar**»).

3.3. DIFICULTATS ORTOGRÀFIQUES SUPERFICIALS

Espectura fonètica mitjançant la ruta **indirecta** (disortografia superficial):

1

Substitució no fonològica («**plasa**» en lloc de «**plaça**»).

2

Omissió no fonològica («**carabasa**» en lloc de «**carabassa**»).

3

Addició no fonològica («**hocell**» en lloc «d'**ocell**»).

3.4. DIFICULTATS AMB L'EXPRESSIÓ ESCRITA

Dificultats de **planificació** i **sintàctiques** (disortografia de composició):

1

Signes de **puntuació** i **accentuació** («**ho fare**» en lloc d'«**ho faré!**»).

2

Aspectes **gramaticals** («**el xiquets juga al parc**»).

3

Claredat i **organització** de les idees («**menjar després veure els dibuixos**»).

3.5. DIFICULTATS GRÀFIQUES

Dificultats **motores** (Gil-Llario i Morell-Mengual, 2023):

1

Grandària de la lletra («*el meu color preferit*»).

2

Pressió del traç («*el meu color preferit*»).

3

Intel·ligibilitat dels traços («*el meu color preferit*»).

4. DIFICULTATS MATEMÀTIQUES

- 4.1. Processos cognitius.
- 4.2. Sentit numèric pobre.
- 4.3. Càlcul incorrecte o poc fluid.
- 4.4. Raonament matemàtic incorrecte.

4.1. PROCESSOS COGNITIUS

Processos **cognitius** implicats en el **càlcul** i el **raonament matemàtic**:

1

Sentit numèric.

2

Càlcul aritmètic.

3

Resolució de **problemes** matemàtics.

4.1. PROCESSOS COGNITIUS

Sentit numèric (Roca i Vargas, 2019):

- 1 Competències numèriques **informals**.
- 2 **Representacions** numèriques.
- 3 **Comptatge**.
- 4 Sistema **posició-valor**.
- 5 **Ordinalitat**.

4.1. PROCESSOS COGNITIUS

Càlcul aritmètic (Roca i Vargas, 2019):

1

Suma.

2

Resta.

3

Multiplicació.

4

Divisió.

4.1. PROCESSOS COGNITIUS

Resolució de problemes matemàtics (Mayer, 2010):

- 1 **Traducció** del problema.
- 2 **Integració** del problema.
- 3 **Planificació i supervisió** del pla de solució.
- 4 **Execució** de la solució.

4.2. SENTIT NUMÈRIC POBRE

Dificultats amb el **sentit numèric** (Mayer, 1998):

1

Discriminar i comptar quantitats [● ●] i [● ● ● ● ● ● ● ●].

2

Subitizing [● ● ●].

3

Associació **valor-paraula** [5] i [cinc].

4

Principi de **correspondència** [× × ×]

5

Principi d'**ordre estable** [I, II, III, IV, V, VI i VII].

4.2. SENTIT NUMÈRIC POBRE

Dificultats amb el **sentit numèric** (Mayer, 1998):

6

Principi de **cardinalitat** [1 2 3 4].

7

Principi d'**irrellevància d'ordre** [• • • • •].

8

Principi d'**abstracció** [♠ ♣ ♥ ♦].

9

Valor de posició [38] i [13].

10

Línia numèrica mental [1 2 3 4 5 6 7 8 9].

4.3. CÀLCUL INCORRECTE O POC FLUID

Dificultats associades a la **suma**:

1

No sumar **mentalment** [• • • • •].

2

Col·locar els sumands de manera incorrecta [$151 + 32 = 471$].

3

No comprendre el concepte “**portar-ne**” [$235 + 17 = 261$]

4

Intercanviar la suma i la resta [$65 + 12 = 57$]

4.3. CÀLCUL INCORRECTE O POC FLUID

Dificultats associades a la **resta**:

1

Restar la **xifra major** a la menor $[285 - 193 = 112]$

2

No comprendre el concepte “**portar-ne**” $[238 - 152 = 286]$.

3

Intercanviar la resta i la suma $[65 - 12 = 73]$

4.3. CÀLCUL INCORRECTE O POC FLUID

Dificultats associades a la **multiplicació**:

1

No calcular **mentalment** [● ● ● + ● ● ●].

2

Dificultats per a **memoritzar** les taules [63 x 8 = 416]

4.3. CÀLCUL INCORRECTE O POC FLUID

Dificultats associades a la **divisió**:

1

Treballar amb les xifres pertinents del **dividend** [**348** / 12 = ?]

2

Treballar amb més d'una xifra del **divisor** [5816 / **316** = ?]

4.4. RAONAMENT MATEMÀTIC INCORRECTE

Dificultats associades a la **traducció** del problema (Mayer, 1998):

1

Dificultats per a establir relacions **quantitatives** entre variables.

2

Pobres habilitats verbals o coneixements **lingüístics**.

4.4. RAONAMENT MATEMÀTIC INCORRECTE

Dificultats associades a la **integració** del problema (Mayer, 1998):

1

Ús d'**esquemes** incorrectes per a plasmar informació.

2

Incapacitat per a **suprimir** informació irrellevant.

4.4. RAONAMENT MATEMÀTIC INCORRECTE

Dificultats associades a la **planificació** i **supervisió** (Mayer, 1998):

1

Dificultats per a seleccionar **estratègies** apropiades.

2

Incapacitat d'adoptar estratègies **metacognitives**.

4.4. RAONAMENT MATEMÀTIC INCORRECTE

Dificultats associades a l'**execució** de la solució (Mayer, 1998):

1

Pobres habilitats **aritmètiques**.

2

Ús de **procediments** ineficaços.

5. IDENTIFICACIÓ PRIMERENCA

- 5.1. Criteris diagnòstics.
- 5.2. Dificultats acadèmiques.
- 5.3. Discrepància aptitudinal.
- 5.4. Interferència acadèmica o social.
- 5.5. Inici primerenc.
- 5.6. Exclusió d'altres disfuncions o condicions.

5.1. CRITERIS DIAGNÒSTICS

DSM-5-TR. Manual diagnòstic i estadístic dels trastorns mentals (APA, 2023):

Característiques específiques de l'alumnat amb trastorns de l'aprenentatge.

Totes les característiques hi han d'estar presents.

Facilita la **transmissió** d'informació entre professionals.

Ús de diferents **tècniques** i **instruments** d'avaluació.

5.2. DIFICULTATS ACADÈMIQUES

Dificultats en **lectura, expressió escrita o matemàtiques** (APA, 2023).

Patró de dificultats persistent i individual.

S'ha rebut **suport** educatiu addicional sense millora.

Durada mínima de **sis mesos**.

5.3. DISCREPÀNCIA APTITUDINAL

Nivell aptitudinal inferior a **dos o més cursos** (APA, 2023).

Edat cronològica.

Avaluació amb proves estandarditzades (**quantitativa**).

5.4. INTERFERÈNCIA ACADÈMICA O SOCIAL

Conseqüències de les dificultats en lectura, expressió escrita o matemàtiques (APA, 2023):

Dificultats per a aconseguir els **objectius acadèmics**.

Deteriorament en les relacions familiars o **socials**.

Dificultats en activitats quotidianes.

Limitacions laborals.

5.5. INICI PRIMERENC

Inici en els **primers anys** escolars (APA, 2023):

No hi ha una edat concreta.

Inadvertit fins que les demandes són exigents.

Emmascarament per estratègies apreses.

5.6. EXCLUSIÓ D'ALTRES DISFUNCIONS O CONDICIONS

Trastorns **sensorials** no corregits.

Trastorns mentals, **neurològics** o motors.

Trastorn del desenvolupament **intel·lectual**.

Directrius **educatives** inadequades.

Falta de domini de l'**idioma** d'instrucció acadèmica.

Adversitat psicosocial.

6. INSTRUMENTS I TÈCNIQUES D'IDENTIFICACIÓ

6.1. Observació sistemàtica

6.2. Qüestionaris estandarditzats.

6.3. Entrevista familiar.

6. INSTRUMENTS I TÈCNIQUES D'IDENTIFICACIÓ

	Observació sistemàtica	Qüestionaris estandarditzats	Entrevista familiar
Dificultats acadèmiques			
Discrepància aptitudinal			
Interferència acadèmica o social			
Inici primerenc			
Exclusió d'altres disfuncions			

6.1. OBSERVACIÓ SISTEMÀTICA

Errors en **lectura**, **expressió escrita** o **matemàtiques**.

Inici i evolució de les dificultats.

Limitacions acadèmiques o socials.

Dificultats **visuals** o auditives.

Canvis comportamentals sobtats.

6.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

Anàlisi i confirmació de la **discrepància aptitudinal**:

Test predictivo de dificultades en la lectoescritura (Cuetos *et al.*, 2015).

Dytective Test (Change Dyslexia, 2025).

Test de Discalcúlia (Smartick, 2025).

6.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

Dytective Test (Change Dyslexia, 2025):

Detecció de dificultats en **lectura** i **escriptura**.

Dirigit a professionals, **docents** i progenitors

Entre **7** i **17 anys**.

Executar diversos **jocs lingüístics** en línia.

Obtenció del nivell «**amb risc**» en l'informe de resultats.

6.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

Test de Discalculia (Smartick, 2025):

Detecció de dificultats en **matemàtiques**.

Dirigit a professionals, **docents** i progenitors.

Entre **6 i 10 anys**.

Executar diversos **jocs matemàtics** en línia.

Obtenció del nivell «**amb risc**» en l'informe de resultats.

6.3. ENTREVISTA FAMILIAR

Limitacions socials o personals.

Rendiment escolar en cursos anteriors.

Malalties i alteracions mèdiques significatives.

Llengua familiar.

Característiques **socioculturals**.

7. ESCOLARITZACIÓ

7.1. Modalitat ordinària.

7.1. MODALITAT ORDINÀRIA

Alumnes amb trastorn específic de l'aprenentatge (Decret 20/2019):

Modalitat **ordinària**.

Aula **ordinària** a **temps complet**.

Resposta educativa contextualitzada i adaptada a les necessitats.

8. RESPOSTA EDUCATIVA PER A LA INCLUSIÓ

8.1. Mesures específiques.

8.2. Lectura i comprensió lectora.

8.3. Ortografia i expressió escrita.

8.4. Càlcul i raonament matemàtic.

8.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Mesures **individualitzades d'aprenentatge** (Ordre 20/2019):

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques**.

Reforç pedagògic.

Programes per a l'adquisició i l'ús de la **comunicació**, el **llenguatge** i la **parla**.

Adaptació curricular individual significativa (**ACIS**).

8.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques** (Ordre 20/2019):

Participar activament en les activitats i assolir els **objectius** i **competències** clau.

Ús de **metodologies**, formes d'expressió, **activitats** i instruments d'**avaluació**.

Mesura de **nivell III**.

Professorat responsable de l'assignatura.

8.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Reforç pedagògic (Ordre 20/2019):

Participar en les **activitats** de les unitats didàctiques.

Ús de **metodologies** i estratègies **organitzatives**.

Mesura de **nivell III**.

Professorat responsable de l'assignatura.

8.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Programes per a l'adquisició i l'ús funcional de la **comunicació**, el **llenguatge** i la **parla**:

Desenvolupar competències **lingüístiques** i **comunicatives**.

Intervenció psicoeducativa amb **evidència empírica**.

Mesura de **nivell IV**.

Professorat d'audició i llenguatge (**AL**) o pedagogia terapèutica (**PT**).

8.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adaptació curricular individual significativa (**ACIS**) (Ordre 20/2019):

Aprenentatge inclusiu i **desenvolupament aptitudinal**.

Adequació d'**objectius** i eliminació o inclusió de **continguts**.

Mesura de **nivell IV**.

Professorat responsable de l'assignatura.

8.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adaptació curricular individual significativa (**ACIS**) (Ordre 20/2019):

Aprenentatge inclusiu i **desenvolupament aptitudinal**.

Adequació d'**objectius** i eliminació o inclusió de **continguts**.

Mesura de **nivell IV**.

Professorat responsable de l'assignatura.

8.2. LECTURA I COMPRENSIÓ LECTORA

Com es pot millorar la lectura de paraules **imprecisa**? (Roca i Vargas, 2019):

Correspondència **grafema-fonema**.

Consciència fonològica:

Consciència **fonètica**.

Consciència **sil·làbica**.

Consciència **intrasil·làbica**.

8.2. LECTURA I COMPREENSIÓ LECTORA

Com es pot millorar la lectura **lenta** de paraules? (Roca i Vargas, 2019):

Pràctica **repetida** de la lectura:

Reducció de temps.

Lectura en **ombra**.

8.2. LECTURA I COMPRENSIÓ LECTORA

Com es poden millorar les dificultats en **comprensió lectora**? (Roca i Vargas, 2019):

1

Habilitats **lingüístiques** orals:

Ensenyament **recíproc**.

2

Estratègies **metacognitives**:

Fer **inferències**.

Descartar la informació rellevant.

8.3. ORTOGRAFIA I EXPRESSIÓ ESCRITA

Com es poden millorar les dificultats ortogràfiques **fonològiques**? (Roca i Vargas, 2019):

1

Correspondència **fonema-grafema**.

2

Consciència fonològica:

Consciència **fonètica**.

Consciència **sil·làbica**.

Consciència **intrasil·làbica**.

8.3. ORTOGRAFIA I EXPRESSIÓ ESCRITA

Com es poden millorar les dificultats ortogràfiques **superficials**? (Morell-Mengual, 2025):

Forma ortogràfica:

Aprenentatge de **regles ortogràfiques**.

Associació **grafia-significat**.

8.3. ORTOGRAFIA I EXPRESSIÓ ESCRITA

Com es poden millorar les dificultats d'**expressió escrita**? (Morell-Mengual, 2025):

1

Normes d'accentuació i puntuació.

2

Escriptura de frases.

3

Escriptura de **contes**:

Generació d'idees.

Organització d'idees.

8.3. ORTOGRAFIA I EXPRESSIÓ ESCRITA

Com es pot millorar la **llegibilitat** de la cal·ligrafia? (Roca i Vargas, 2019):

1

Postura corporal.

2

Subjecció del llapis.

3

Forma i traç de les lletres.

8.4. CÀLCUL I RAONAMENT MATEMÀTIC

Com es poden millorar les dificultats amb el **càlcul**? (Roca i Vargas, 2019):

Entrenament **individualitzat**:

Materials manipulatius.

Repeticions.

Increment de la motivació.

8.4. CÀLCUL I RAONAMENT MATEMÀTIC

 Com es poden millorar les dificultats amb el **raonament matemàtic**? (Roca i Vargas, 2019):

 Estratègies cognitives i **metacognitives**:

 Llegir i parafrasejar.

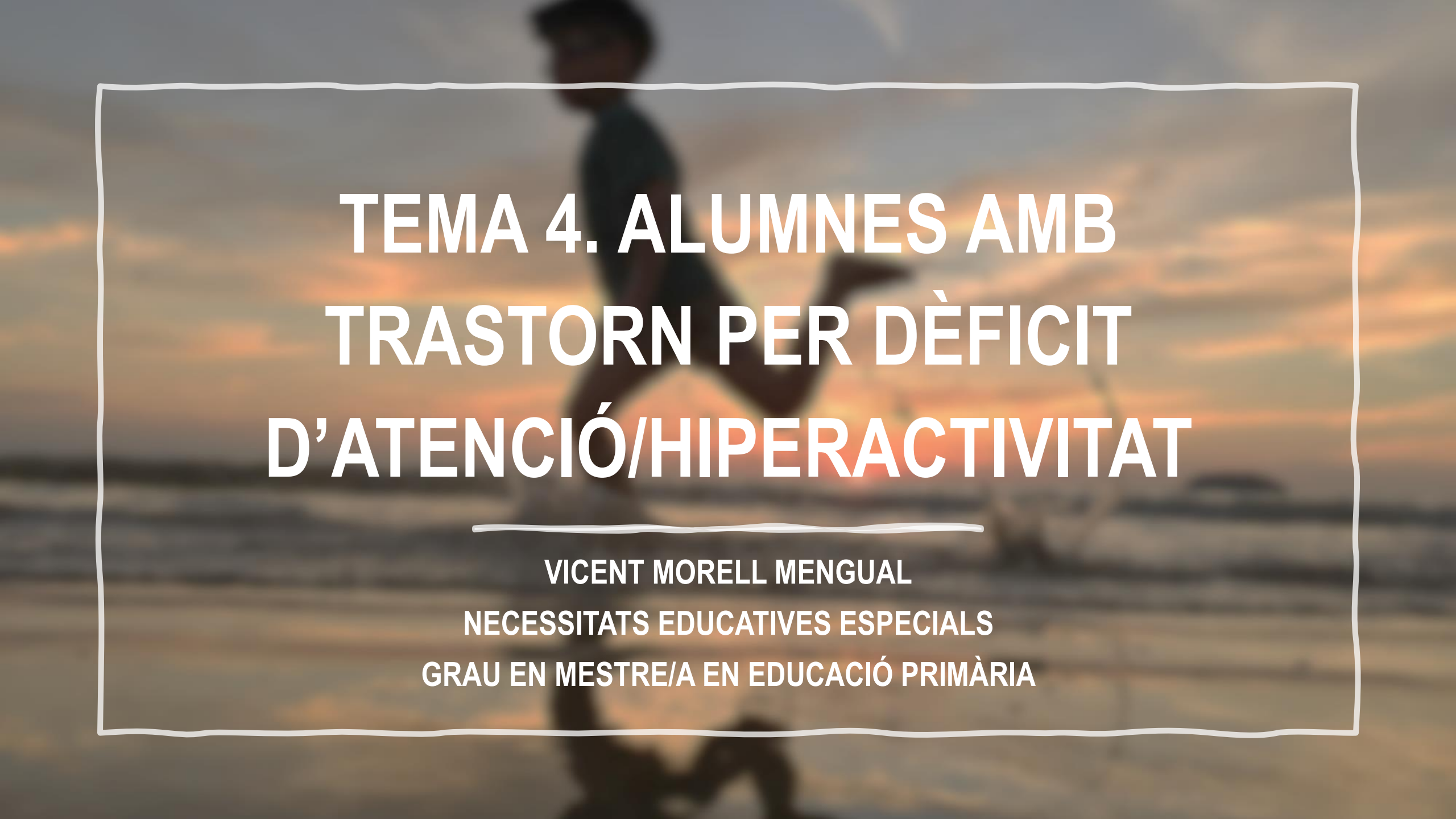
 Elaborar esquemes.

 Fer hipòtesis i calcular.

 Comprovar.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- American Psychiatric Association (2022). *DSM-5-TR Manual diagnòstico y estadístico de los trastornos mentales. Texto revisado*. Editorial Médica Panamericana.
- Change Dyslexia (2025). *Prueba de Cribado Dytective*. <https://www.changedyslexia.org>
- Cuetos, F. (2009). *Psicología de la escritura* (8a ed.). Wolters Kluwer.
- Cuetos, F. (2014). *Psicología de la lectura* (8a ed.). Wolters Kluwer.
- Cuetos, F., Suárez-Coalla, P., Molina, M. I., i Llenderozas, M. C. (2015). Test para la detección temprana de las dificultades en el aprendizaje de la lectura y escritura. *Pediatría Atención Primaria*, 17(66), e99-e107.
- Gil-Llario, M. D. i Morell-Mengual, V. (2023). *Trastorns del desenvolupament i dificultats d'aprenentatge. Volum I* (2a ed.). Tirant Lo Blanch.
- Kintsch, W. (1988). The role of knowledge in discourse comprehension: A construction-integration model. *Psychological Review*, 95(2), 163-182. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.95.2.163>
- Mayer, R. E. (1998). Cognitive, metacognitive, and motivational aspects of problem solving. *Instructional science*, 26(1), 49-63. <https://doi.org/10.1023/A:1003088013286>
- ORDRE 20/2019, de 30 d'abril, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'organització de la resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat en els centres docents sostinguts amb fons públics del sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 8540, de 3 de maig de 2019.
- Organització Mundial de la Salut (2025). *Clasificación Internacional de Enfermedades, 11a revisión*. <https://icd.who.int/es>
- Roca, J. i Vargas, C. (2019). Alumnat amb trastorn específic de l'aprenentatge. En D. Marín i A. Mañá (coords.), *Intervenció psicoeducativa en alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu* (p. 85-113). Tirant Lo Blanch.
- Smartick (2025). *Test de Discalculia*. <https://www.smartick.es/dyscalculia.html>

TEMA 4. ALUMNES AMB TRASTORN PER DÈFICIT D'ATENCIÓ/HIPERACTIVITAT

VICENT MORELL MENGUAL

NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS

GRAU EN MESTRE/A EN EDUCACIÓ PRIMÀRIA

ÍNDEX

1. Delimitació conceptual.
2. Dèficits atencionals.
3. Hiperactivitat.
4. Impulsivitat.
5. Identificació primerenca.
6. Instruments i tècniques d'identificació.
7. Escolarització.
8. Resposta educativa.

1. DELIMITACIÓ CONCEPTUAL

1.1. Definició i subtipus.

1.2. Mites i estereotips.

1.3. Prevalença.

1.4. Comorbiditat.

1.5. Etiologia.

1.1. DEFINICIÓ I SUBTIPUS

Trastorn per dèficit d'atenció/hiperactivitat (APA, 2023):

Trastorn del neurodesenvolupament.

Inici primerenc.

Dificultats **atencionals**.

Activitat **motora** excessiva.

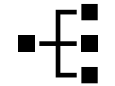

Respostes **impulsives** o poc planificades.

1.1. DEFINICIÓ I SUBTIPUS

1.1. DEFINICIÓ I SUBTIPUS

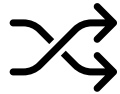
▪ **Subtipus** identificats en les classificacions internacionals (APA, 2023; OMS, 2025):

Predomini de símptomes d'**inatenció**.

Predomini de símptomes d'**hiperactivitat** i **impulsivitat**.

Predomini **combinat**.

1.2. MITES I ESTEREOTIPS

- 1 **NO** es tracta d'una falta de **disciplina** o d'una **mala criança**.
- 2 **NO** totes les persones són **hiperactives**.
- 3 **NO** té **cura** ni **desapareix** amb l'edat.
- 4 **NO** és trastorn **inventat** o amb un **diagnòstic** poc fiable.
- 5 **NO** té un abordatge únicament **farmacològic**.

1.3. PREVALENÇA

La prevalença oscil·la entre el **6-7%** en edat **escolar** (APA, 2023).

La prevalença en adults és del 2,5%.

Prevalença més alta en **homes** (2:1).

Més dificultats **hiperactives** i **impulsives** en **homes**.

Més dificultats **atencionals** en **dones**.

1.4. COMORBIDITAT

Trastorns internalitzants (**interior**):

Trastorns d'**ansietat** i **depressius**.

Baixa **autoestima**.

Falta d'**energia**.

Labilitat emocional.

Insomni.

1.4. COMORBIDITAT

Trastorns externalitzants (**exterior**):

Trastorn **negativista** desafiador.

Trastorn **explosiu** intermitent.

Trastorn de **conducta**.

Trastorns **addictius**.

1.4. COMORBIDITAT

Trastorns del **neurodesenvolupament**:

Trastorn específic de l'**aprenentatge**.

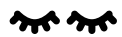
Trastorn de l'espectre autista (**TEA**).

Trastorns de la **parla**, el **llenguatge** i la **comunicació**.

Trastorn del desenvolupament de la **coordinació**.

Trastorns de tics.

1.5. ETIOLOGIA

Trastorn del **neurodesenvolupament**.

Anatomia i funció cerebral.

Aspectes **genètics** i antecedents **familiars** (Qiu *et al.*, 2022).

Factors **ambientals** prenatals, perinatals i postnatals.

2. DÈFICITS ATENCIONALS

- 2.1. Descuits.
- 2.2. Baixa capacitat atencional.
- 2.3. No escoltar.
- 2.4. No finalitzar tasques.
- 2.5. Desorganització.
- 2.6. Evitar tasques.
- 2.7. Pèrdues.
- 2.8. Distraccions.
- 2.9. Oblits.

2.1. DESCUITS

Passar per alt **detalls** o perdre-se'ls.

Cometre **errors** en les tasques escolars.

No fer les tasques escolars amb **precisió**.

2.2. BAIXA CAPACITAT ATENCIONAL

Dificultat per a mantindre l'**atenció** en classe.

Dificultat per a seguir **converses**.

Dificultat per a **llegir** prolongadament.

2.3. NO ESCOLTAR

No **escoltar** quan se li parla directament.

Tenir la **ment** en altres coses.

2.4. NO FINALITZAR TASQUES

No **seguir** instruccions.

No **acabar** les tasques escolars.

Iniciar tasques però **distraure's** i **evadir-se** ràpidament.

2.5. DESORGANITZACIÓ

Dificultat per a gestionar **tasques seqüencials**.

Dificultat per a ordenar **materials**.

Mala gestió del **temps**.

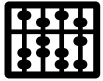

No complir els **terminis** de lliurament estipulats.

2.6. EVITAR TASQUES

Tasques que requireixen un **esforç mental** sostingut.

Deures **escolars**.

Faenes **domèstiques**.

2.7. PÈRDUES

Material **escolar** (llapis o llibres).

Claus.

Ulleres.

Mòbil.

2.8. DISTRACCIONS

Distraure's amb facilitat per **estímuls externs**.

Pensaments no relacionats.

2.9. OBLITS

Activitats quotidianes.

Fer els **deures** d'escola.

Acudir a una **cita** programada.

3. HIPERACTIVITAT

- 3.1. Joguinejar i regirar-se.
- 3.2. Alçar-se.
- 3.3. Belluguejar o grimpar.
- 3.4. Jugar intranquil·lament.
- 3.5. Activitat motora excessiva.
- 3.6. Parlar excessivament.

3.1. JOGUINEJAR I RETORÇAR-SE

Joguinejar amb les mans i els peus.

Colpejar amb les mans i els peus.

Regirar-se en el seient.

3.2. ALÇAR-SE

Alçar-se a **classe**.

Alçar-se en situacións que requireixen estar assegut.

3.3. BELLUGUEJAR O GRIMPAR

Belluguejar en situacions no apropiades.

Grimpar en situacions no apropiades.

Inquietud elevada.

3.4. JUGAR INTRANQUIL·LAMENT

Incapacitat per a **jugar tranquil·lament**.

Incapacitat per a **ocupar-se** amb activitats **recreatives**.

3.5. ACTIVITAT MOTORA EXCESSIVA

Actuar com impulsat per un **motor**.

Incapacitat per a estar **quiet** durant un temps prolongat.

3.6. PARLAR EXCESSIVAMENT

 Parlar excessivament.

4. IMPULSIVITAT

4.1. Respondre impulsivament.

4.2. No esperar el torn.

4.3. Interrompre.

4.1. RESPONDRE IMPULSIVAMENT

No respectar el **torn** de conversa.

Respondre abans que haja acabat una pregunta.

Acabar les **frases** dels altres.

4.2. NO ESPERAR EL TORN

Dificultat per a esperar el **torn**.

Dificultat per a esperar en una **cua**.

4.3. INTERROMPRE

Interrompre una conversa.

Immiscir-se en jocs o activitats.

Utilitzar un objecte d'una persona sense rebre **permís**.

5. IDENTIFICACIÓ PRIMERENCA

- 5.1. Criteris diagnòstics.
- 5.2. Inatenció.
- 5.3. Hiperactivitat i impulsivitat.
- 5.4. Inici primerenc.
- 5.5. Congruència.
- 5.6. Interferència acadèmica o social.
- 5.7. Exclusió d'altres disfuncions.

5.1. CRITERIS DIAGNÒSTICS

DSM-5-TR. Manual diagnòstic i estadístic dels trastorns mentals (APA, 2023):

Característiques de l'alumnat amb trastorn per dèficit d'atenció/hiperactivitat.

Totes les característiques hi han d'estar presents.

Facilita la **transmissió** d'informació entre professionals.

Ús de diferents **tècniques** i **instruments** d'avaluació.

5.2. INATENCIÓ

Bloc simptomatològic A (≥ 6).

Simptomatologia d'**inatenció**.

Durada mínima de **sis mesos**.

Avaluació amb proves estandarditzades (**quantitativa**).

5.3. HIPERACTIVITAT I IMPULSIVITAT

Bloc simptomatològic B (≥ 6).

Simptomatologia d'**hiperactivitat**.

Simptomatologia d'**impulsivitat**.

Durada mínima de **sis mesos**.

Avaluació amb proves estandarditzades (**quantitativa**).

5.4. INICI PRIMERENC

Inici en els **primers anys** escolars.

Síntomes presents abans dels **dotze anys**.

Inadvertits en activitats especialment **interessants**.

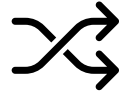

Inadvertits per l'existència d'una **supervisió** estreta.

Inadvertits per l'existència d'una **estimulació** constant.

5.5. CONGRUÈNCIA

Síntomes presents en **dos o més contextos**:

Centre educatiu.

Casa.

Amics i parents.

5.6. INTERFERÈNCIA ACADÈMICA O SOCIAL

Dificultats per a aconseguir els **objectius acadèmics**.

Deteriorament en les relacions familiars o **socials**.

Dificultats en activitats quotidianes.

Limitacions laborals.

5.7. EXCLUSIÓ D'ALTRES DISFUNCIONS

Trastorns de **conducta**.

Trastorns **mentals**.

Trastorn de moviments **estereotipats**.

Trastorn de l'espectre **autista**.

Intoxicació per substàncies

6. INSTRUMENTS I TÈCNIQUES D'IDENTIFICACIÓ

6.1. Observació sistemàtica

6.2. Qüestionaris estandarditzats.

6.3. Entrevista familiar.

6. INSTRUMENTS I TÈCNIQUES D'IDENTIFICACIÓ

	Observació sistemàtica	Qüestionaris estandarditzats	Entrevista familiar
Inatenció, hiperactivitat i impulsivitat			
Inici primerenc			
Congruència			
Interferència acadèmica o social			
Exclusió d'altres disfuncions			

6.1. OBSERVACIÓ SISTEMÀTICA

Síntptomes d'**inatenció, hiperactivitat i impulsivitat.**

Limitacions acadèmiques o socials.

Conductes disruptives.

Estat d'ànim.

6.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

Anàlisi, quantificació i confirmació de la **inatenció, hiperactivitat i impulsivitat**:

EDAH. Escala de Conners per al professorat (Farré i Narbona, 1997).

ADHD-3P. Escala per al cribratge del TDAH (Rodríguez-Becerra *et al.*, 2019)

e-TDAH. Escala de detecció del TDAH i dificultats associades (Fenollar-Cortés, 2020).

6.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

EDAH (Farré i Narbona, 1997).

Detecció del trastorn per dèficit d'atenció/hiperactivitat.

Dirigit a **docents**.

Entre **6 i 12** anys.

Marcar la **frequència** d'aparició de certes conductes.

Les puntuacions iguals o superiors a **10** en hiperactivitat o inatenció indiquen risc.

6.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

CONDUCTES - EDAH	NG	P	B	M	
1. Té excessiva inquietud motora.	0	1	2	3	H
2. Té dificultats d'aprenentatge escolar.	0	1	2	3	DA
3. Molesta sovint els xiquets i les xiquetes.	0	1	2	3	H
4. Es distrau fàcilment, escassa atenció.	0	1	2	3	DA
5. Exigeix que les seues peticions es complisquen immediatament.	0	1	2	3	H
6. Té dificultat per a activitats en equip/grup.	0	1	2	3	TC
7. Està en els núvols, abstret/a.	0	1	2	3	DA
8. No acaba les tasques que ha començat.	0	1	2	3	DA
9. No té bona acceptació del grup.	0	1	2	3	TC
10. Nega els errors i en culpa els altres.	0	1	2	3	TC
11. Emet sons molestos i en situació inapropiada.	0	1	2	3	TC
12. Es comporta amb arrogància, no mostra respecte.	0	1	2	3	TC

6.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

CONDUCTES – EDAH	NG	P	B	M	
13. Mostra intranquil·litat, sempre està en moviment.	0	1	2	3	H
14. Discuteix i es baralla per qualsevol cosa.	0	1	2	3	TC
15. Té esclafits impredecibles de mal geni.	0	1	2	3	TC
16. Li falta sentit de les regles del <i>joc net</i> .	0	1	2	3	TC
17. És impulsiu/iva i irritable.	0	1	2	3	H
18. Es porta malament amb la majoria dels companys i companyes.	0	1	2	3	TC
19. Els seus esforços es frustren fàcilment, és inconstant.	0	1	2	3	DA
20. Accepta malament les indicacions del docent.	0	1	2	3	TC

Ítems d'hiperactivitat: 1, 3, 5, 13 i 17.

Ítems d'inatenció: 2, 4, 7 , 8 i 19.

Ítems de trastorns de conducta: 6, 9, 10, 11 ,12, 14, 15, 16, 18 i 20.

6.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

ADHD-3P (Rodríguez-Becerra *et al.*, 2019).

Detecció del trastorn per dèficit d'atenció/hiperactivitat.

Dirigit a progenitors, **docents** i pediatres.

Alumnes d'Educació Infantil i Primària.

Marcar la **frequència** d'aparició de certes conductes.

Les puntuacions iguals o superiors a **15** en hiperactivitat i **13** en inatenció indiquen risc.

6.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

CONDUCTES - ADHD-3P	NG	P	B	M	
1. Corre i salta en excés en situacions inapropiades.	0	1	2	3	H
2. És excessivament actiu/iva.	0	1	2	3	H
3. És impulsiu/iva i irritable (episodis explosius).	0	1	2	3	O
4. És inquiet/a, no para quiet/a.	0	1	2	3	H
5. És propens/a a les rabioles.	0	1	2	3	O
6. Parla excessivament.	0	1	2	3	H
7. Mou en excés les mans o els peus o es remou en la cadira.	0	1	2	3	H
8. És nerviós/osa.	0	1	2	3	H
9. No acaba les activitats que comença.	0	1	2	3	I
10. No entén el significat de NO.	0	1	2	3	O
11. No el/la conviden a les festes d'aniversaris o similars.	0	1	2	3	O
12. No sembla escoltar quan li parlen.	0	1	2	3	I
13. No planifica o elabora una estratègia per a jugar.	0	1	2	3	I
14. No para atenció als detalls; és descurat/ada.	0	1	2	3	I

6.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

CONDUCTES - ADHD-3P	NG	P	B	M	
15. No para atenció durant molt de temps (més de 10 minuts) o no pot concentrar-se.	0	1	2	3	I
16. No recorda el que acaba de fer.	0	1	2	3	I
17. Es mou constantment.	0	1	2	3	H
18. No acaba de fer el que li demanen.	0	1	2	3	I
19. No tolera fàcilment la frustració.	0	1	2	3	O
20. No tolera la quietud.	0	1	2	3	H
21. Mostra un temperament difícil.	0	1	2	3	O
22. Té dificultat per a jugar a jocs tranquils.	0	1	2	3	H
23. Té dificultat per a organitzar les tasques.	0	1	2	3	I
24. Té dificultat per a seguir instruccions i no aconsegueix acabar les tasques.	0	1	2	3	I
25. Té dificultats per a esperar i fer cua.	0	1	2	3	H
26. Té problemes per a asseure's quan la situació ho requereix.	0	1	2	3	H
27. Toca tot el que veu encara que estiga prohibit.	0	1	2	3	H

6.3. ENTREVISTA FAMILIAR

Síntptomes d'**inatenció**, **hiperactivitat** i **impulsivitat**.

Limitacions socials o personals.

Malalties i alteracions mèdiques significatives.

Conductes disruptives.

Estat d'ànim.

7. ESCOLARITZACIÓ

7.1. Modalitat ordinària.

7.1. MODALITAT ORDINÀRIA

Alumnes amb trastorn per dèficit d'atenció/hiperactivitat (Decret 20/2019):

Modalitat **ordinària**.

Aula **ordinària** a **temps complet**.

Resposta educativa contextualitzada i adaptada a les necessitats.

8. RESPOSTA EDUCATIVA PER A LA INCLUSIÓ

8.1. Mesures específiques.

8.2. Intervenció farmacològica.

8.3. Inatenció.

8.4. Hiperactivitat.

8.5. Impulsivitat.

8.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Mesures **individualitzades d'aprenentatge** (Ordre 20/2019):

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques**.

8.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques** (Ordre 20/2019):

Participar activament en les activitats i assolir els **objectius** i **competències** clau.

Ús de **metodologies**, formes d'expressió, **activitats** i instruments d'**avaluació**.

Mesura de **nivell III**.

Professorat responsable de l'assignatura.

8.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques** (Ordre 20/2019):

Materials **personalitzats** amb la informació clau.

Divisió dels exàmens en dues sessions.

Exàmens **orals**.

8.2. INTERVENCIÓ FARMACOLÒGICA

Medicaments autoritzats a Espanya (Prieto *et al.*, 2022):

1

Metilfenidat (Rubifen[®], Medikinet[®] i Concerta[®]).

2

Lisdexanfetamina (Elvanse[®]).

3

Atomoxetina (Strattera[®]).

4

Guanfacina (Intuniv[®]).

8.3. INATENCIÓ

Pautes per a reduir la **inatenció** (Fernández-Andrés *et al.*, 2019):

1

Llenguatge i instruccions.

2

Ambient estructurat i dinàmica d'aula basada en rutines.

3

Tasques seqüencials.

4

Seguiment atencional.

5

Ús de l'agenda escolar.

8.4. HIPERACTIVITAT

Pautes per a reduir la **hiperactivitat** (Fernández-Andrés *et al.*, 2019):

1

Tasques d'ajuda o responsabilitats.

2

No culpabilitzar el moviment i establiment de **senyals**.

3

Permetre el **moviment**.

4

Reforç positiu.

8.5. IMPULSIVITAT

Pautes per a reduir la **impulsivitat** (Fernández-Andrés *et al.*, 2019):

1

Entrenament **autoinstruccional**.

2

Autoavaluació reforçada.

3

Tècnica de la **tortuga**.

4

Mindfulness.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- American Psychiatric Association (2023). *DSM-5-TR Manual diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales. Texto revisado*. Editorial Médica Panamericana.
- Farré, A. i Narbona, J. (1997). Escalas de Conners en la evaluación del trastorno por déficit de atención con hiperactividad: nuevo estudio factorial *Revista de Neurología*, 25(138), 200-204.
- Fenollar-Cortés, J. (2020). *e-TDAH. Escala de detección del TDAH y dificultades asociadas*. Hogrefe TEA Ediciones.
- Fernández-Andrés, I., Tárraga-Minguéz, R. i Sanz-Cervera, P.. (2019). Alumnat amb trastorn. Per dèficit d'atenció amb hiperactivitat. En D. Marín i A. Mañá (coords.), *Intervenció psicoeducativa en alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu* (p. 115-131). Tirant Lo Blanch.
- ORDRE 20/2019, de 30 d'abril, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'organització de la resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat en els centres docents sostinguts amb fons públics del sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 8540, de 3 de maig de 2019.
- Organització Mundial de la Salut (2025). *Clasificación Internacional de Enfermedades, 11.a revisió*. <https://icd.who.int/es>
- Prieto, B., Gutiérrez-Abejón, E., Alberola, S. i Andrés, J. M. (2022). Tendencia del consumo de fármacos en el trastorno por déficit de atención e hiperactividad en niños y adolescentes (2010-2019). *Revista Española de Salud Pública*, 96, e1-e5.
- Qiu, S., Qiu, Y., Li, Y. i Cong, X. (2022). Genetics of autism spectrum disorder: an umbrella review of systematic reviews and meta-analyses. *Translational Psychiatry*, 12(1), 249. <https://doi.org/10.1038/s41398-022-02009-6>
- Rodríguez-Becerra, M., Fernández-Mateos, L. M. i Jenaro-Río, C. (2019). Construction and validation of an ADHD screening tool for preschool children: A study with Spanish population. *Revista Evaluar*, 19(2), 30-42. <https://doi.org/10.35670/1667-4545.v19.n2.25081>

A child is sitting on a wooden floor, leaning against a large, light-colored teddy bear. The child is wearing a light blue shirt and dark pants. The background is blurred, showing what appears to be a window or a doorway. The entire image is framed by a white, hand-drawn style border.

TEMA 5. ALUMNES AMB TRASTORN DE L'ESPECTRE AUTISTA

VICENT MORELL MENGUAL

NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS

GRAU EN MESTRE/A EN EDUCACIÓ PRIMÀRIA

OBJECTIUS I COMPETÈNCIES

1. Conèixer, identificar i avaluar els **trets** característics del **trastorn de l'espectre autista**.
2. Conèixer les **repercussions** que el trastorn de l'espectre autista origina en el procés d'**ensenyament-aprenentatge**.
3. Adquirir recursos per a afavorir la **integració educativa** de l'alumnat amb trastorn de l'espectre autista.
4. Saber **informar** altres professionals especialistes.

ÍNDEX

1. Delimitació conceptual.
2. Comunicació i interacció social.
3. Comportaments restringits i repetitius.
4. Identificació primerenca.
5. Instruments i tècniques d'identificació.
6. Escolarització.
7. Resposta educativa.

1. DELIMITACIÓ CONCEPTUAL

- 1.1. Definició i subtipus.
- 1.2. Terminologia actual.
- 1.3. Mites i estereotips.
- 1.4. Prevalença.
- 1.5. Comorbiditat.
- 1.6. Etiologia.

1.1. DEFINICIÓ I SUBTIPUS

Trastorn de l'**espectre autista** (APA, 2023):

Trastorn del neurodesenvolupament.

Inici primerenc.

Dificultats en la **interacció social**.

Dificultats **comunicatives**.

Patrons restrictius i repetitius de **comportament**.

1.1. DEFINICIÓ I SUBTIPUS

Sense trastorn del **desenvolupament intel·lectual**.

Amb trastorn del **desenvolupament intel·lectual**.

Sense deteriorament del **llenguatge** funcional.

Deficiència del **llenguatge** funcional.

Absència del **llenguatge** funcional.

1.1. DEFINICIÓ I SUBTIPUS

Nivells de **gravetat** segons el nombre de **suports** requerits (APA, 2023):

1

Grau 1: «Necessita **ajuda**».

2

Grau 2: «Necessita ajuda **notable**».

3

Grau 3: «Necessita ajuda **molt notable**».

1.2. TERMINOLOGIA ACTUAL

- ✓ **Trastorn de l'espectre autista** (APA, 2023, OMS, 2025).
- ✗ ~~Trastorns generalitzats del desenvolupament.~~
- ✗ ~~Trastorn d'Asperger.~~
- ✗ ~~Trastorn desintegratiu infantil.~~
- ✗ ~~Trastorn generalitzat del desenvolupament no especificat.~~

1.3. MITES I ESTEREOTIPS

- 1 **NO** és una **malaltia**.
- 2 **NO** tots som «*un poc autistes*».
- 3 **NO** té **cura** ni desapareix amb l'edat.
- 4 **NO** és causat per **vacunes**.

1.4. PREVALENÇA

La prevalença oscil·la entre l'**1-2%** en infants i adults (APA, 2023).

Diagnòstics retardats i erronis.

Prevalença més alta en **homes** (4:1).

Les **dones** presenten millors **converses** recíproques.

Les **dones** modifiquen el seu **comportament** d'acord amb la situació.

1.5. COMORBIDITAT

- 1 Trastorn per dèficit d'atenció/hiperactivitat.
- 2 Trastorn del desenvolupament intel·lectual.
- 3 Epilèpsia.
- 4 Trastorns del son-vigília.
- 5 Síntomes gastrointestinals.
- 6 Trastorns d'alimentació.

1.6. ETIOLOGIA

Trastorn del **neurodesenvolupament**.

Anatomia i funció cerebral.

Aspectes **genètics** i antecedents **familiars**.

Factors **ambientals** prenatals, perinatals i postnatals.

2. COMUNICACIÓ I INTERACCIÓ SOCIAL

2.1. Reciprocitat socioemocional.

2.2. Comunicació no verbal.

2.3. Relacions interpersonals.

2.1. RECIPROCIAT SOCIOEMOCIONAL

Acostament social anormal.

Disminució d'**interessos**, **emocions** o afectes compartits.

Fracàs a l'hora d'iniciar o respondre a **interaccions** socials.

2.2. COMUNICACIÓ NO VERBAL

Comunicació verbal i no verbal poc integrada.

Deficiències en l'ús de **gestos**.

Anomalies en el **contacte visual**.

Manca d'expressió facial.

Absència de comunicació no verbal.

2.3. RELACIONS INTERPERSONALS

Incapacitat per a ajustar el comportament al context.

Dificultats per a compartir **jocs** imaginatius.

Dificultats per a fer amics.

Absència d'**interès** per altres persones.

3. COMPORTAMENTS RESTRINGITS I REPETITIUS

- 3.1. Moviments estereotipats o repetitius.
- 3.2. Monotonia i inflexibilitat.
- 3.3. Interessos restringits i fixos.
- 3.4. Hiperreactivitat o hiporeactivitat sensorial.

3.1. MOVIMENTS ESTEREOTIPATS O REPETITIUS

Estereotípies motrius simples.

Alineació d'objectes.

Ecolàlia.

Llenguatge **idiosincràtic.**

3.2. MONOTONIA I INFLEXIBILITAT

Patrons de **pensament** rígids.

Dificultats amb les **transicions**.

Gran **angoixa** enfront de canvis xicotets.

Rituals de salutació.

Necessitat de seguir sempre el mateix **camí**.

Menjar els mateixos **aliments** cada dia.

3.3. INTERESSOS RESTRINGITS I FIXOS

Aferrament o preocupació pels **objectes inusuals**.

Interessos **circumscrits**.

Interessos perseverants.

3.4. HIPERREACTIVITAT O HIPORREACTIVITAT SENSORIAL

Resposta adversa a **sons** o **textures**.

Fascinació visual per les llums o el **moviment**.

Olorar o **palpar** objectes excessivament.

Indiferència aparent al **dolor** o a la **temperatura**.

4. IDENTIFICACIÓ PRIMERENCA

- 4.1. Criteris diagnòstics.
- 4.2. Comunicació i interacció social.
- 4.3. Comportaments restrictius i repetitius.
- 4.4. Inici primerenc.
- 4.5. Interferència social i acadèmica.
- 4.6. Exclusió d'altres disfuncions.

4.1. CRITERIS DIAGNÒSTICS

DSM-5-TR. Manual diagnòstic i estadístic dels trastorns mentals (APA, 2023):

Característiques de l'alumnat amb trastorn per dèficit d'atenció/hiperactivitat.

Totes les característiques hi han d'estar presents.

Facilita la **transmissió** d'informació entre professionals.

Ús de diferents **tècniques** i **instruments** d'avaluació.

4.2. COMUNICACIÓ I INTERACCIÓ SOCIAL

Bloc simptomatològic **A** (=3).

1

Reciprocitat **socioemocional**.

2

Comunicació no verbal.

3

Relacions **interpersonals**.

4.3. COMPORTAMENTS RESTRINGITS I REPETITIUS

Bloc simptomatològic **B** (≥ 6).

1

Moviments **estereotipats** o repetitius.

2

Monotonia i **inflexibilitat**.

3

Interessos restringits i fixos.

4

Hiperreactivitat o **hiporeactivitat** sensorial.

4.4. INICI PRIMERENC

Primeres fases del desenvolupament.

No s'especifica una edat concreta.

Inadvertit fins que les demandes són exigents.

Emmascarament per estratègies apreses.

4.5. INTERFERÈNCIA SOCIAL I ACADÈMICA

Conseqüències de les dificultats socials i comportamentals (APA, 2023):

Dificultats per a assolir els **objectius acadèmics**.

Deteriorament en les relacions familiars o **socials**.

Dificultats en les activitats quotidianes.

Limitacions laborals.

4.6. EXCLUSIÓ D'ALTRES DISFUNCIONS

Trastorns del llenguatge.

Mutisme selectiu.

Trastorn del desenvolupament intel·lectual.

Retard global del desenvolupament.

Trastorn per dèficit d'atenció/hiperactivitat.

5. INSTRUMENTS I TÈCNiques D'IDENTIFICACIÓ

5.1. Observació sistemàtica

5.2. Qüestionaris estandarditzats.

5.3. Entrevista familiar.

5. INSTRUMENTS I TÈCNIQUES D'IDENTIFICACIÓ

	Observació sistemàtica	Qüestionaris estandarditzats	Entrevista familiar
Comunicació social			
Comportaments restringits i repetitius			
Inici primerenc			
Interferència acadèmica o social			
Exclusió d'altres disfuncions			

5.1. OBSERVACIÓ SISTEMÀTICA

- 1 Indiferència cap als cuidadors principals.
- 2 Falta de reacció a estímuls.
- 3 Falta de contacte ocular.
- 4 No assenyalar objectes.
- 5 Falta d'interès en els jocs interactius.
- 6 Dificultats comunicatives.

5.1. OBSERVACIÓ SISTEMÀTICA

Deficiències en comunicació i **interacció social** i **comportaments** restringits i repetitius.

Inici i evolució de les dificultats.

Limitacions acadèmiques o socials.

Conductes **comunicatives** i **silencis**.

Dificultats **acadèmiques**, **socials** i **pràctiques**.

Patrons d'**hiperactivitat**, **impulsivitat** i **inatenció**.

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

Anàlisi de les deficiències en **comunicació social** i comportaments **restringits i repetitius**:

M-CHAT-R. Qüestionari M-CHAT revisat (Robins *et al.*, 2009).

IDENTEA-2. Inventari de detecció del trastorn de l'espectre autista (Barrios *et al.*, 2019).

EDUTEA. Qüestionari per al cribratge del del trastorn de l'espectre autista.

ADI-R. Entrevista para el diagnóstico del autismo - revisada (Rutter *et al.*, 2024).

ADOS-2. Escala de observación para el diagnóstico del autismo (Lord *et al.*, 2015).

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

M-CHAT-R (Robins *et al.*, 2009).

Detecció precoç del trastorn de l'espectre autista.

Dirigit a **mares** i **pares**.

Entre **16** i **30** mesos.

Marcar la **presència** o **absència** de certes conductes.

Les puntuacions iguals o superiors a **8** indiquen risc.

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

IDENTEA-2 (Barrios *et al.*, 2019).

Detecció precoç del trastorn de l'espectre autista.

Dirigit a **docents**.

Entre **2** i **6** anys.

Marcar la **frequència** d'aparició de certes conductes.

Les puntuacions iguals o superiors a **16** són significatives.

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

COMUNICACIÓ-INTERACCIÓ SOCIAL	M	V	F	S
1. Fa l'efecte que mira a través de les persones, com si no hi foren.	0	1	2	3
2. Prefereix relacionar-se amb objectes inanimats més que amb altres xiquets.	0	1	2	3
3. Usa altres persones per a aconseguir objectes (s'arrossega fins on hi ha un joguet, t'agafa la mà i et porta prop de l'objecte, t'estira la falda, oralment...). Normalment ho fa quan no pot agafar-lo ell sol.	3	2	1	0
4. Assenyala o allarga la mà per a reclamar o demanar algun objecte que vol.	3	2	1	3
5. Té manifestacions emocionals inesperades: riu sense motiu, plora exageradament sense motiu aparent.	0	1	2	3
6. És capaç d'imitar gestos com adeu, vine, pren, dona-m'ho, hola.	3	2	1	3
7. És capaç de seguir normes de la vida quotidiana, dirigit per l'adult (alçar-se del llit, menjar, anar a escola...).	3	2	1	3
8. Demana als altres que inicien jocs amb contacte físic, i ho fa demanant repetició de les rutines i seguint torns (tapar/destapar, posar mà sobre mà).	3	2	1	3
PATRONS REPETITIUS	M	V	F	S
9. Passa períodes de temps llargs mirant al buit.	0	1	2	3
10. Fa moviments autoestimuladoris: aleteig de braços o mans, moviments ràpids i repetitius de dits... que dificulten les activitats dirigides.	0	1	2	3
11. Passa períodes de temps llargs amb balancejos del tronc cap avant, cap arrere o cap als costats, postures estranyes, pega salts, etc.	0	1	2	3
12. Manipula objectes sense motiu aparent.	0	1	2	3

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

13. Ordena objectes en files i insisteix que es mantinga l'ordre que ha establert.	0	1	2	3
14. Li agrada fer girar determinats objectes.	0	1	2	3
15. Salta contínuament amunt i avall quan està content.	0	1	2	3
16. S'irrita quan les coses no estan segons l'ordre habitualment establert: canvi d'una cadira, safates de material, joguets, telèfon, etc.	0	1	2	3
17. Repeteix (encara que no de forma immediata) sons, paraules o frases que pot haver sentit abans.	0	1	2	3
18. S'irrita quan hi ha canvis en algunes situacions o rutines a les quals està acostumat. Rutes fixes per a anar a un lloc, etc.	0	1	2	3
19. Té dependència per un objecte particular que insisteix a portar d'un lloc a l'altre.	0	1	2	3
20. Usa la vista, l'oïda, el tacte, l'olfacte i el gust en situacions no habituals: tocar un pastís abans de menjar-se'l, olorar-se les mans, etc.	0	1	2	3
21. Presenta conductes sense meta, sense propòsit ni relació amb el context: curses curtes, deambulació sense rumb, etc.	0	1	2	3
22. Presenta conductes anticipatòries simples en situacions quotidianes: prepara l'abric abans d'eixir, col·loca i aparta la cadira, agafa la motxilla per a anar a una aula o per a eixir d'una aula, etc.	3	2	1	0
23. Es tapa les orelles quan sent uns determinats sons com si li feren mal.	0	1	2	3
CONDUCTA	M	V	F	S
24. Destruïx objectes sense intencionalitat aparent.	0	1	2	3
25. Presenta conductes de pica: s'introdueix objectes i elements no comestibles a la boca i els degluteix.	0	1	2	3
26. Presenta conductes disruptives a conseqüència de pors injustificades.	0	1	2	3

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

27. Colpeja, pessiga, mossega o es fa mal a si mateix.	0	1	2	3
28. Presenta rebequeries sense motiu aparent.	0	1	2	3
29. És pràcticament impossible consolar-lo quan plora.	0	1	2	3
30. Colpeja, pessiga, mossega o fa mal a altres xiquets.	0	1	2	3
31. Té consciència del perill: altures, vidres, foc, ganivets, etc.	3	2	1	0
COMUNICACIÓ-INTERACCIÓ SOCIAL	M	V	F	S
32. Té atenció conjunta: mira l'objecte que assenyalen i no el dit.	3	2	1	0
33. Somriu quan un altre somriu; es posa trist quan veu algú que està trist.	3	2	1	0
34. Participa en jocs com el cucut, tornar una pilota, amagar-se, etc.	3	2	1	0
35. Quan ens dirigim a l'infant, ens mira directament a la cara.	3	2	1	0
36. Usa alguna conducta, verbal o no verbal per demanar que li satisfacen necessitats bàsiques (fam, son, pipi, etc.).	3	2	1	0
37 Se'n va fàcilment amb desconeguts. Quan li ofereixen la mà se'n va amb persones desconegudes.	0	1	2	3
38. Mostra alguna reacció a veus conegudes.	3	2	1	0
39. Es gira quan el criden pel nom.	3	2	1	0
40. Atén i observa altres xiquets quan juguen.	3	2	1	0
41. Entén ordres del tipus vine, pren, agafa-ho, etc. acompanyades de gestos.	3	2	1	0

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

42. Atura les accions disruptives quan li ho indiquen, verbalment o amb gestos.	3	2	1	0
43. És capaç de fer seqüències de joc imaginatiu: beure d'una tassa de joguet sense aigua, donar menjar a una nina, etc.	3	2	1	0
PATRONS REPETITIUS	M	V	F	S
44. Reacciona desproporcionadament quan l'interrompen en les coses que fa.	0	1	2	3
45. Plora o mostra disgust, desproporcionadament, quan li lleven algun objecte seu (un joguet, un objecte pel qual mostra inclinació, etc.).	0	1	2	3
46. Permet jocs que impliquen contacte físic (rebolcar-se per terra, abraçar-se, fer cosquerelles, etc.).	3	2	1	0
47. Usa els objectes de forma funcional i els dona l'ús per al qual s'han construït.	3	2	1	0
CONDUCTA	M	V	F	S
48. Es nega a fer activitats manipulatives dirigides per l'adult: retallar, pintar, fer puzles, etc.	0	1	2	3
49. Es deixa modelar físicament per l'adult.	3	2	1	0
50. Es manté atent en una activitat dirigida més de cinc minuts consecutius.	3	2	1	0
LLENGUATGE	M	V	F	S
51. Quan li pregunten pel pare o per la mare respon amb acció de buscar (agranada ocular).	3	2	1	0
52. Fa mostres d'entendre preguntes que li fa l'adult del tipus: on està...?, què és...?, quin vols?, què vols...?	3	2	1	0
53. Quan veu les imatges d'un conte va assenyalant els dibuixos mentre li'l conten i mostra indicis d'entendre'l.	3	2	1	0
54. Diu el nom o l'onomatopeia d'algun objecte o animal en presència d'aquest amb sentit comunicatiu.	3	2	1	0

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

EduTEA (Morales-Hidalgo *et al.*, 2017).

Detecció precoç del trastorn de l'espectre autista.

Dirigit a **docents**.

Entre **3 i 12** anys.

Marcar la **frequència** d'aparició de certes conductes.

Les puntuacions iguals o superiors a **10** són significatives.

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

INDICADORS	M	V	F	S
1. Dificultats en la reciprocitat social i emocional. Acostaments peculiars o poc hàbils cap als altres; dificultat per a mantenir una conversa d'anada i tornada; dificultat per a compartir interessos, emocions o afecte; fracàs per a iniciar o respondre a interaccions socials.	0	1	2	3
2. Dificultats en l'ús de comunicació no verbal durant la interacció social. Contacte visual pobre; no fa servir gestos quan parla o ho fa de manera peculiar; expressivitat facial pobre; no reacciona o té dificultats per a entendre gestos i expressions.	0	1	2	3
3. Dificultats per a iniciar relacions socials, per mantenir-les i entendre-les. Li costa ajustar el comportament al context, fer amics o jugar a joc simbòlic amb els iguals; mostra manca d'interès pels companys i companyes.	0	1	2	3
4. Moviments, ús d'objectes o parla estereotipada i repetitiva. Fa estereotípies (aletejar, pegar voltes...), col·loca els joguets en filera o llança objectes a l'aire; repeteix paraules o frases; fa servir paraules o frases estranyes.	0	1	2	3
5. Insistència que les coses no canvien, aferrament inflexible a les rutines, patrons ritualistes de comportament no verbal. No li agraden els canvis; pensament rígid, és tossut/uda; necessita fer les coses sempre de la mateixa manera.	0	1	2	3
6. Interessos marcadament restrictius i persistents. Li agraden unes qüestions molt concretes i és molt persistent amb aquestes qüestions; mostra un fort vincle o preocupació per objectes inusuals.	0	1	2	3

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

INDICADORS	M	V	F	S
7. Hiperreactivitat/hiporeactivitat o interès inusual per estímuls sensorials. Indiferència aparent al dolor o la temperatura; s'altera per determinats sons o textures; olora o toca objectes de forma excessiva i mostra fascinació per llums o moviment.	0	1	2	3
8. Dificultats en l'ús de la comunicació en les relacions socials. Saluda o comparteix informació de manera poc apropiada al context social.	0	1	2	3
9. Poca habilitat per a ajustar la comunicació al context o interlocutor . Parla de la mateixa manera a classe que al pati; és massa formal o no canvia la manera de parlar quan es dirigeix a un company o a un adult.	0	1	2	3
10. Dificultats per a seguir les regles de la conversa i la narració. Té dificultats per a mantenir els torns de la conversa o reformular quan l'interpreten malament, i també per a usar els senyals verbals i no verbals en la interacció.	0	1	2	3
11. Dificultats per a entendre significats no literals o ambigus del llenguatge. Té dificultats per a entendre significats implícits o dependents del context, frases fetes, humor i metàfores.	0	1	2	3

5.3. ENTREVISTA FAMILIAR

Deficiències en comunicació i **interacció social** i **comportaments** restringits i repetitius.

Inici i evolució de les dificultats.

Limitacions socials o personals.

Conductes **comunicatives**.

Dificultats **socials** i **pràctiques**.

Patrons d'**hiperactivitat**, **impulsivitat** i **inatenció**.

6. ESCOLARITZACIÓ

6.1. Modalitat ordinària.

6.2. Modalitat específica.

6.3. Modalitat combinada.

6.1. MODALITAT ORDINÀRIA

Aula ordinària a temps complet (Decret 20/2019):

Trastorn de l'espectre **autista** (nivells 1 i 2).

Modalitat d'**elecció preferent**.

Mesures d'accés, aprenentatge i participació necessàries.

Reducció de **ràtio**.

6.1. MODALITAT ORDINÀRIA

Unitat específica en centre ordinari a temps parcial (Resolució 25 de juliol de 2024):

Trastorn de l'espectre **autista** (nivell 3).

Mesures educatives de **nivell IV** i grau de **suport 3**.

Unitats UECO **CIL**.

Pla d'actuació personalitzat (**PAP**).

Té caràcter reversible i **revisable**.

6.2. MODALITAT ESPECÍFICA

Centre d'**educació especial** (Decret 105/2022):

Trastorn de l'espectre **autista** (nivell 3).

Trastorn del **desenvolupament intel·lectual** greu o profund.

Suports **individualitzats** d'alta intensitat.

Comunicació funcional, **autonomia**, **autodeterminació** i joc funcional.

Pla d'actuació personalitzat (**PAP**) i planificació centrada en la persona (**PCP**).

6.3. MODALITAT COMBINADA

Centre educatiu **ordinari** i centre d'**educació especial** (Decret 105/2022):

Trastorn del **desenvolupament intel·lectual** greu o profund.

Suports **individualitzats** d'alta intensitat.

Transició a modalitats d'escolarització més inclusives.

Distribució horària personalitzada.

Pla d'actuació personalitzat (**PAP**).

7. RESPOSTA EDUCATIVA PER A LA INCLUSIÓ

7.1. Mesures específiques.

7.2. Models de tractament integral.

7.3. Històries socials.

7.4. Sistemes augmentatius i alternatius de comunicació.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adaptacions d'**accés**.

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques**.

Adaptació curricular individual significativa (**ACIS**).

Permanència d'un any més en el mateix curs.

Pròrroga de l'escolarització.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adaptacions d'**accés** (Ordre 20/2019):

Alumnes amb discapacitats sensorials o motrius.

Eliminar **barreres** i **participar** en el currículum ordinari.

Materials, espacials, personals, de comunicació, metodològiques o organitzatives.

Mesures de **nivell I, II, III o IV**.

Dutes a terme per l'**equip educatiu**.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques** (Ordre 20/2019):

Alumnes amb diferents ritmes, estils i capacitats d'aprenentatge.

Participar activament en les activitats i assolir els **objectius** i **competències** clau.

Ús de **metodologies**, formes d'expressió, **activitats** i instruments d'**avaluació**.

Mesura de **nivell II** o **nivell III**.

Duta a terme per l'**equip docent**.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adaptació curricular individual significativa (**ACIS**) (Ordre 20/2019):

Alumnes amb un desenvolupament competencial inferior a **dos** o més **cursos**.

Modificacions en els elements **prescriptius** del currículum.

Adequació d'**objectius** i eliminació o inclusió de **continguts**.

Mesura de **nivell IV**.

Professorat responsable de l'assignatura.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Permanència d'un any més en el **mateix curs** (Ordre 20/2019):

Alumnes amb necessitats educatives especials.

Assolir les **competències** que faciliten el seu progrés acadèmic.

Pla específic de **reforç**.

Mesura de **nivell III**.

Equip docent.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Pròrroga de l'escolarització en l'ensenyament obligatori (Ordre 20/2019):

Alumnes amb necessitats educatives especials.

Afavorir la **integració socioeducativa** i l'accés posteriors a itineraris acadèmics.

Escolarització en un **curs inferior** al corresponent.

Mesura de **nivell IV**.

Proposada per l'**equip educatiu** o la **família**.

7.2. MODELS DE TRACTAMENT INTEGRAL

- 1 Anàlisi conductual aplicada (ABA).
- 2 Suport conductual positiu.
- 3 Mètode TEACCH.
- 4 Early Start Denver Model.

7.2. MODELS DE TRACTAMENT INTEGRAL

1

Anàlisi conductual aplicada (**ABA**):

Entrenament d'habilitats **acadèmiques, personals i socials**.

Reduir comportaments no desitjats.

Descompondre les tasques en **passos** específics.

Ús de **tècniques conductuals**.

7.2. MODELS DE TRACTAMENT INTEGRAL

3 Mètode TEACCH:

Estructura física de l'entorn.

Horaris visuals i panells d'**anticipació**.

Sistemes de **treball** d'autònom.

Activitats estructurades **visualment**.

7.4. SISTEMES AUGMENTATIUS I ALTERNATIUS DE COMUNICACIÓ

Sistema de comunicació per l'intercanvi d'imatges (**PECS**):

- 1 **Fase I.** Comunicació.
- 2 **Fase II.** Discriminació d'imatges.
- 3 **Fase III.** Estructura de l'oració.
- 4 **Fase IV.** Peticions en resposta.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- American Psychiatric Association (2023). *DSM-5-TR Manual diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales. Texto revisado*. Editorial Médica Panamericana.
- Barrios, J. L., Ferrer, A. M., Navarro, J. M., Clemente, R. A., Carneiro, J. i Prieto, V. (2019). *IDENTEA-2 Inventari per a la detecció i escolarització de xiquets i xiquetes amb trastorn de l'espectre autista*. Generalitat Valenciana.
- DECRET 105/2022, de 5 d'agost, del Consell, d'organització i funcionament dels centres d'Educació Especial. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9405, de 16 d'agost de 2022.
- Lord, C., Rutter, M., DiLavore, P. C., Risi, S., Gotham, K. Bishop, S. L., Luyster, R. J. i Guthrie, W. (2015). *ADOS-2. Escala de Observación para el Diagnóstico del Autismo - 2*. Hogrefe TEA Ediciones.
- Morales-Hidalgo, P., Hernández-Martínez, C., Voltas, N. i Canals, J. (2017). EDUTEA: A DSM-5 teacher screening questionnaire for autism spectrum disorder and social pragmatic communication disorder. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 17(3), 269-281. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2017.05.002>
- ORDRE 20/2019, de 30 d'abril, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'organització de la resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat en els centres docents sostinguts amb fons públics del sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 8540, de 3 de maig de 2019.
- Organització Mundial de la Salut (2025). *Clasificación Internacional de Enfermedades, 11.a revisió*. <https://icd.who.int/es>
- RESOLUCIÓ de 22 de juliol de 2024, del secretari autonòmic d'Educació, per la qual s'aproven les instruccions per a l'organització i el funcionament dels centres que imparteixen Educació Infantil de segon cicle i Educació Primària durant el curs 2024-2025. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9902, de 26 de juliol de 2024.
- Robins, D., Fein, D. i Barton, M. (2009) *Cuestionario M-CHAT Revisado de Detección del Autismo en Niños Pequeños con Entrevista de Seguimiento (M-CHAT-R/F)*. Grupo Estudio MCHAT España.
- Rutter, M., Le Couteur, A. i Lord, C. (2024). *ADI-R. Entrevista para el Diagnóstico del Autismo - Revisada*. Hogrefe TEA Ediciones.

TEMA 6. ALUMNES AMB TRASTORN DEL DESENVOLUPAMENT INTEL·LECTUAL

VICENT MORELL MENGUAL

NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS

GRAU EN MESTRE/A EN EDUCACIÓ PRIMÀRIA

OBJECTIUS I COMPETÈNCIES

1. Conèixer, identificar i avaluar els **trets** característics del **trastorn del desenvolupament intel·lectual**.
2. Conèixer les **repercussions** que origina el trastorn del desenvolupament intel·lectual en el procés d'**ensenyament-aprenentatge**.
3. Adquirir recursos per a afavorir la **integració educativa** de l'alumnat amb trastorn del desenvolupament intel·lectual.
4. Saber **informar** altres professionals especialistes.

ÍNDEX

1. Delimitació conceptual.
2. Funcionament intel·lectual.
3. Conducta adaptativa.
4. Identificació primerenca.
5. Instruments i tècniques d'identificació.
6. Escolarització.
7. Resposta educativa.

1. DELIMITACIÓ CONCEPTUAL

- 1.1. Definició.
- 1.2. Processos cognitius i lingüístics.
- 1.3. Terminologia actual.
- 1.4. Mites i estereotips.
- 1.5. Prevalença.
- 1.6. Etiologia.

1.1. DEFINICIÓ

Trastorn del **desenvolupament intel·lectual** (APA, 2023; OMS, 2025):

Trastorn del neurodesenvolupament.

Inici primerenc.

Limitacions en les **funcions intel·lectuals**.

Limitacions en el **comportament adaptatiu**.

1.2. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Parla, llenguatge i comunicació.

Motricitat.

Funcions perceptives.

Atenció.

Memòria.

Processos executius, emocions i conducta.

1.2. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Parla, llenguatge i comunicació (Sales i Trejo, 2019):

Desenvolupament prelingüístic retardat i dificultats **articulatòries** i de discriminació fonètica.

Menys capacitat per a aprendre i dificultats en el procés de **simbolització**.

Dificultats en l'adquisició i l'ús dels **morfemes** i **enunciats incomplets** i incorrectes.

Llenguatge empobrit, **egocèntric** i fonamentat en interaccions **no verbals**.

1.2. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Motricitat (Sales i Trejo, 2019):

Problemes d'equilibri, coordinació i **baix to muscular**.

Retards en el **control cefàlic**, sedestació, **bipedestació** i deambulació.

Retards per a agafar o manipular objectes.

Dificultats **visuomotrius** i **visuoespacials** (dibuix i escriptura).

1.2. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

👁️ Funcions perceptives (Sales i Trejo, 2019):

🔇 Reducció de l'**agudes**a auditiva.

🔊 Dificultats per a **descodificar sons** rebuts de forma seqüencial.

1.2. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

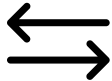
Atenció (Sales i Trejo, 2019):

Tendència intrínseca a la **distracció**.

Problemes d'atenció **sostinguda** i **selectiva**.

Incapacitat per a diferenciar estímuls nous i antics.

Major **període de latència** per a donar respostes.

1.2. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Memòria (Sales i Trejo, 2019):

Dificultats per emmagatzemar i **operar** amb dades.

Problemes per a **consolidar** la informació.

Dificultats per a indicar fets i dates.

Dificultats per a generalitzar accions a partir de l'**experiència**.

1.2. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Processos executius, emocions i conducta (Sales i Trejo, 2019):

Dificultat per a elaborar conceptes i **pensaments abstractes**.

Hiperexpressió dels sentiments i desinhibició.

Labilitat emocional.

Immaduresa social.

Impulsivitat, agressivitat i tossuderia.

1.3. TERMINOLOGIA ACTUAL

- ✓ **Trastorn del desenvolupament intel·lectual** (APA, 2023, OMS, 2025).
- ✓ Retard global del desenvolupament (APA, 2023).
- ✓ Trastorn del desenvolupament intel·lectual no especificat (APA, 2023).
- ✓ Discapacitat intel·lectual (APA, 2013).
- ✗ ~~Retard mental (APA, 1994).~~

1.4. MITES I ESTEREOTIPS

- 1 Sí que poden **aprendre**.
- 2 No tots són **iguals** entre si.
- 3 No sempre necessiten **supervisió**.
- 4 Sí que poden **treballar** o ser productius.
- 5 Sí que poden tenir **relacions sexuals** o formar una **família**.

1.5. PREVALENÇA

La prevalença global oscil·la entorn l'**1%** en infants i adults (APA, 2023).

Disparitats entre països de rendes mitjanes i rendes altes.

Prevalença més alta en **homes** (1,6:1).

1.6. ETIOLOGIA

Trastorn del **neurodesenvolupament**.

Anatomia i funció cerebral.

Aspectes **genètics**, biomèdics i antecedents **familiars**.

Factors **conductuals**, **socials** i **educatius**.

Origen **prenatal**, **perinatal** i **postnatal**.

2. FUNCIONAMENT INTEL·LECTUAL

2.1. Funcionament intel·lectual.

2.1. FUNCIONAMENT INTEL·LECTUAL

Raonament.

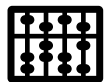
Planificació i resolució de **problemes**.

Pensament **abstracte**.

Judici.

Aprenentatge **acadèmic** i aprenentatge a partir de l'**experiència**.

3. CONDUCTA ADAPTATIVA

- 3.1. Domini conceptual
- 3.2. Domini social
- 3.3. Domini pràctic.
- 3.4. Subtipus i nivells de gravetat

3.1. DOMINI CONCEPTUAL

Memòria i **llenguatge**.

Lectura, escriptura i raonament **matemàtic**.

Adquisició de **coneixements pràctics**.

Resolució de problemes.

Judici en situacions noves.

3.2. DOMINI SOCIAL

Consciència de **pensaments** i **sentiments** de les persones.

Empatia.

Habilitats **socials** i de **comunicació** interpersonal.

Judici social.

3.3. DOMINI PRÀCTIC

Cura personal.

Responsabilitats en el **treball**.

Gestió dels **diners** i l'**oci**.

Autogestió del **comportament**.

Organització de tasques per a l'escola o el treball.

3.4. SUBTIPUS I NIVELLS DE GRAVETAT

Nivells de **gravetat** segons el funcionament adaptatiu (APA, 2023):

1

Nivell **lleu**.

2

Nivell **moderat**.

3

Nivell **greu**.

4

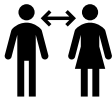
Nivell **profund**.

3.4. SUBTIPUS I NIVELLS DE GRAVETAT

❶ Trastorn del desenvolupament intel·lectual **lleu** (APA, 2023):

Domini conceptual: dificultats en l'aprenentatge d'habilitats acadèmiques (lectura, escriptura, aritmètica i nocions temporals).

Domini social: immaduresa en relacions socials i pobre judici social. Dificultats amb la regulació emocional i el llenguatge concret.

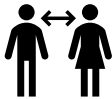
Domini pràctic: suports per a fer les activitats més complexes. Bon acompliment laboral en treballs amb pocs requisits conceptuals.

3.4. SUBTIPUS I NIVELLS DE GRAVETAT

② Trastorn del desenvolupament intel·lectual **moderat** (APA, 2023):

Domini conceptual: el progrés amb el llenguatge, la lectura, l'escriptura i el càlcul és lent.

Domini social: suports per a comunicar-se amb èxit. Bona capacitat per a crear amistats satisfactòries i/o tenir relacions romàntiques.

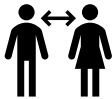
Domini pràctic: capacitat per a cuidar les pròpies necessitats personals. Bon acompliment laboral en treballs amb pocs requisits conceptuals i comunicatius.

3.4. SUBTIPUS I NIVELLS DE GRAVETAT

3 Trastorn del desenvolupament intel·lectual **greu** (APA, 2023):

Domini conceptual: escassa comprensió del llenguatge escrit, de les quantitats, del temps i dels diners.

Domini social: llenguatge expressiu prou limitat en termes de gramàtica i vocabulari i bona comprensió de la parla senzilla.

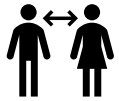
Domini pràctic: suports per a fer totes les activitats de la vida diària.

3.4. SUBTIPUS I NIVELLS DE GRAVETAT

④ Trastorn del desenvolupament intel·lectual **profund** (APA, 2023):

Domini conceptual: capacitat per a utilitzar objectes dirigits a l'autocura, el treball o l'oci.

Domini social: capacitat per a expressar desitjos i emocions mitjançant estratègies de comunicació no verbal i relacionar-se amb familiars i cuidadors.

Domini pràctic: gran dependència d'altres per a fer totes les activitats de la vida diària.

4. IDENTIFICACIÓ PRIMERENCA

- 4.1. Criteris diagnòstics.
- 4.2. Funcionament intel·lectual.
- 4.3. Conducta adaptativa.
- 4.4. Inici primerenc.
- 4.5. Retard global del desenvolupament.
- 4.6. Trastorn del desenvolupament intel·lectual no especificat.

4.1. CRITERIS DIAGNÒSTICS

DSM-5-TR. Manual diagnòstic i estadístic dels trastorns mentals (APA, 2023):

Característiques de l'alumnat amb trastorn del desenvolupament intel·lectual.

Totes les característiques hi han d'estar presents.

No assumir res davant la presència d'una afecció genètica o mèdica.

Facilita la **transmissió** d'informació entre professionals.

Ús de diferents **tècniques** i **instruments** d'avaluació.

4.2. FUNCIONAMENT INTEL·LECTUAL

Deficiències de les **funcions intel·lectuals**.

Nivell inferior a **dos o més cursos**.

Avaluació amb proves estandarditzades (**quantitativa**).

4.3. CONDUCTA ADAPTATIVA

Deficiències en almenys un domini del **comportament adaptatiu**.

Limitacions en comunicació, participació social i vida independent.

Nivell inferior a **dos o més cursos**.

Avaluació amb proves estandarditzades (**quantitativa**).

4.4. INICI PRIMERENC

Inici en el període de desenvolupament (APA, 2023).

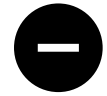

Síntomes presents abans dels **21 anys** (Schalock *et al.*, 2021).

Inadvertit fins que les demandes són exigents.

4.5. RETARD GLOBAL DEL DESENVOLUPAMENT

Categoria per a individus **menors** de **5 anys** (APA, 2023).

No s'assoleixen els **objectius del desenvolupament** esperats.

Incapacitat de fer una valoració sistemàtica durant la infància.

Tornar a valorar després d'un període de temps (**transitorietat**).

4.6. T. DESENVOLUPAMENT INTEL·LECTUAL NO ESPECIFICAT

- Categoria per a individus **majors** de **5 anys** (APA, 2023).
- Existència de problemes **sensorials**, discapacitat **motora** o **trastorns mentals**.
- Només s'utilitza en circumstàncies **excepcionals**.
- Tornar a valorar després d'un període de temps (**transitorietat**).

5. INSTRUMENTS I TÈCNIQUES D'IDENTIFICACIÓ

5.1. Observació sistemàtica

5.2. Qüestionaris estandarditzats.

5.3. Entrevista familiar.

5. INSTRUMENTS I TÈCNIQUES D'IDENTIFICACIÓ

	Observació sistemàtica	Qüestionaris estandarditzats	Entrevista familiar
Funcionament intel·lectual			
Conducta adaptativa			
Inici primerenc			

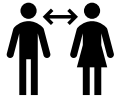
5.1. OBSERVACIÓ SISTEMÀTICA

Dificultats persistents per a adquirir **habilitats bàsiques**.

Vocabulari limitat.

Dificultats per a **interactuar** amb els companys i companyes.

Més **dependència** en tasques que els iguals fan de manera autònoma.

Inici i evolució de les dificultats.

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

Anàlisi de les deficiències en el **funcionament intel·lectual**:

WPPSI-IV. Escala de Inteligencia de Wechsler para preescolar y primaria (Wechsler, 2014).

WISC-V. Escala de inteligencia de Wechsler para niños (Wechsler, 2015).

MSCA. Escalas McCarthy de aptitudes y psicomotricidad para niños (McCarthy, XXXX).

TONI-4. Test de Inteligencia No Verbal (Brown *et al.*, 2019).

5.2. QÜESTIONARIS ESTANDARDITZATS

Anàlisi de les deficiències en la **conducta adaptativa**:

ABAS-II. Sistema de Evaluación de la Conducta Adaptativa (Harrison i Oakland, 2013).

DABS. Escala de Diagnóstico de Conducta Adaptativa (Tassé *et al.*, 2021).

Inventario del desarrollo de Battelle (Newborg *et al.*, 2011).

5.3. ENTREVISTA FAMILIAR

Dificultats persistents per a adquirir **habilitats bàsiques**.

Deficiències i retards **lingüístics**.

Deficiències i retards **motrius**.

Més **dependència** dels progenitors en tasques bàsiques.

Inici i evolució de les dificultats.

6. ESCOLARITZACIÓ

6.1. Modalitat ordinària.

6.2. Modalitat específica.

6.3. Modalitat combinada.

6.1. MODALITAT ORDINÀRIA

Unitat específica en centre ordinari a temps parcial (Resolució 25 de juliol de 2024):

Discapacitat **intel·lectual** greu o profunda.

Mesures educatives de **nivell IV** i grau de **suport 3**.

Unitat UECO **EPRI**.

Pla d'actuació personalitzat (**PAP**).

Té caràcter reversible i **revisable**.

6.2. MODALITAT ESPECÍFICA

Centre d'**educació especial** (Decret 105/2022):

Trastorn del **desenvolupament intel·lectual** greu o profund.

Suports **individualitzats** d'alta intensitat.

Infantil, **Primària**, Secundària, TVA i PFQB.

Comunicació funcional, **autonomia**, **autodeterminació** i joc funcional.

Pla d'actuació personalitzat (**PAP**) i planificació centrada en la persona (**PCP**).

6.3. MODALITAT COMBINADA

Centre educatiu **ordinari** i centre d'**educació especial** (Decret 105/2022):

Trastorn del **desenvolupament intel·lectual** greu o profund.

Suports **individualitzats** d'alta intensitat.

Transició a modalitats d'escolarització més inclusives.

Distribució horària personalitzada.

Pla d'actuació personalitzat (**PAP**).

7. RESPOSTA EDUCATIVA PER A LA INCLUSIÓ

7.1. Mesures específiques.

7.2. Conducta adaptativa.

7.3. Processos cognitius i lingüístics.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adaptacions d'**accés**.

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques**.

Adaptació curricular individual significativa (**ACIS**).

Flexibilització inici escolarització en segon cicle d'Educació Infantil.

Permanència d'un any més en el mateix curs.

Pròrroga de l'escolarització en l'ensenyament obligatori.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adaptacions d'**accés** (Ordre 20/2019):

Alumnes amb discapacitats sensorials o motrius.

Eliminar **barreres** i **participar** en el currículum ordinari.

Materials, espacials, personals, de comunicació, metodològiques o organitzatives.

Mesures de **nivell I, II, III o IV**.

Dutes a terme per l'**equip educatiu**.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adequació personalitzada de les **programacions didàctiques** (Ordre 20/2019):

Alumnes amb diferents ritmes, estils i capacitats d'aprenentatge.

Participar activament en les activitats i assolir els **objectius** i **competències** clau.

Ús de **metodologies**, formes d'expressió, **activitats** i instruments d'**avaluació**.

Mesura de **nivell II** o **nivell III**.

Duta a terme per l'**equip docent**.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Adaptació curricular individual significativa (**ACIS**) (Ordre 20/2019):

Alumnes amb un desenvolupament competencial inferior a **dos** o més **cursos**.

Modificacions en els elements **prescriptius** del currículum.

Adequació d'**objectius** i eliminació o inclusió de **continguts**.

Mesura de **nivell IV**.

Professorat responsable de l'assignatura.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Flexibilització inici escolarització en segon cicle d'Educació Infantil (Ordre 20/2019):

Alumnes amb necessitats educatives especials o **retard maduratiu**.

Optimitzar la **maduració** i l'adquisició de **competències bàsiques**.

Escolarització en un **curs inferior** al corresponent.

Mesura de **nivell IV**.

Proposada pel **servei psicopedagògic escolar**.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Permanència d'un any més en el **mateix curs** (Ordre 20/2019):

Alumnes amb necessitats educatives especials.

Assolir les **competències** que faciliten el seu progrés acadèmic.

Pla específic de **reforç**.

Mesura de **nivell III**.

Equip docent.

7.1. MESURES ESPECÍFIQUES

Pròrroga de l'escolarització en l'ensenyament obligatori (Ordre 20/2019):

Alumnes amb necessitats educatives especials.

Afavorir la **integració socioeducativa** i l'accés posteriors a itineraris acadèmics.

Escolarització en un **curs inferior** al corresponent.

Mesura de **nivell IV**.

Proposada per l'**equip educatiu** o la **família**.

7.2. CONDUCTA ADAPTATIVA

Activitats en les diferents àrees de **suport** (Luckasson, 2002):

- 1 Desenvolupament personal, ensenyament i **educació**.
- 2 Habilitats **conductuals** i **socials**.
- 3 Vida a **casa** i en la **comunitat**.
- 4 Salut.
- 5 Seguretat, protecció i defensa.

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Àrea **fonètica** i **fonològica** (Sales i Trejo, 2019):

1

Activitats de **respiració** i **bufit**.

2

Diferenciar i discriminar **sorolls** i **fonemes**.

3

Activitats de ritme i entonació (**prosòdia**).

4

Activitats per a la correcta **articulació** dels fonemes i les síl·labes travades.

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Àrea **semàntica** (Sales i Trejo, 2019):

- 1 Jocs per a afavorir l'associació entre **significat** i **significant**.
- 2 Adquisició i ampliació del **vocabulari**.
- 3 Activitats de comprensió d'**accions** simples i complexes.
- 4 Informació sobre el **context**, les **accions** i les relacions.
- 5 Classificació d'objectes i imatges en **camps semàntics** o famílies de paraules.

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Àrea **morfològica i sintàctica** (Sales i Trejo, 2019):

1

Tancament **gramatical**.

2

Concordança de **gènere i nombre**.

3

Construccions sintàctiques (determinants, pronoms i temps verbals).

4

Ampliació progressiva de la longitud dels **enunciats**.

5

Seqüenciació temporal d'històries i narracions.

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Àrea **pragmàtica** (Sales i Trejo, 2019):

- 1 Diferents **usos** del llenguatge (propòsits, cortesia, descripcions, experiències personals...).
- 2 Ús de diferents **mitjans** de comunicació.
- 3 Habilitats socials.
- 4 Comunicació **no verbal**.

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Àrea **semàntica** (Sales i Trejo, 2019):

1

Jocs per a l'associació entre **significat** i **significant**.

2

Adquisició i ampliació del **vocabulari**.

3

Activitats de comprensió d'**accions** simples i complexes.

4

Informació sobre el **context**, les **accions** i les relacions.

5

Classificació d'objectes i imatges en **camps semàntics** o famílies de paraules.

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Àrea **motriu** (Sales i Trejo, 2019):

- 1 Estimulació **primerenca**.
- 2 Programes de **psicomotricitat** fina i grafomotricitat.
- 3 Intervenció **fisioterapèutica**.

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

👁️ 👁️ Àrea **perceptiva** (Sales i Trejo, 2019):

- 1 Asseure's en **primera fila**.
- 2 Donar **més temps** per a fer activitats visuoperceptives.
- 3 Ampliar la **mida** de la lletra i les imatges.
- 4 Usar diversos **colors** per a escriure.
- 5 Seguir la lectura amb els dits.

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

👁️ 👁️ Àrea **perceptiva** (Sales i Trejo, 2019):

- ➊ Programa d'integració sensorial.
- ➋ Programa d'estimulació basal.
- ➌ Programes d'estimulació multisensorial.
- ➍ Programa per al desenvolupament de la percepció visual (Frostig, 1989).

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Àrea **atencional** (Sales i Trejo, 2019):

1

Establir **contacte visual** i físic amb el professorat.

2

Absència d'estímuls estranys.

3

Donar ordres amb **frases curtes, clares** i concretes.

4

Dividir les instruccions llargues i fer **seguiment atencional**.

5

Tècniques de modificació de conducta (**economia de fitxes**).

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Àrea de **memòria** (Sales i Trejo, 2019):

1

Estratègies de repetició (**llistes**).

2

Organització i agrupació per **categories**.

3

Associació amb acròstics o formes.

4

Evocació mitjançant imatges o esquemes.

5

Ús de regles i estratègies **mnemotècniques**.

7.3. PROCESSOS COGNITIUS I LINGÜÍSTICS

Àrea **executiva, emocional i conductual** (Sales i Trejo, 2019):

1

Projecte d'intel·ligència de Harvard (Mejía *et al.*, 1995).

2

Programes Progresint (Yuste, 1990).

3

Projecte d'activació de la intel·ligència (Baqués, 1992).

4

Programa d'enriquiment instrumental (Feuerstein i Hoffman, 1980).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- American Psychiatric Association (2023). *DSM-5-TR Manual diagnóstico y estadístico de los trastornos mentales. Texto revisado*. Editorial Médica Panamericana.
- DECRET 105/2022, de 5 d'agost, del Consell, d'organització i funcionament dels centres d'educació especial. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9405, de 16 d'agost de 2022.
- ORDRE 20/2019, de 30 d'abril, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, per la qual es regula l'organització de la resposta educativa per a la inclusió de l'alumnat en els centres docents sostinguts amb fons públics del sistema educatiu valencià. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 8540, de 3 de maig de 2019.
- Organització Mundial de la Salut (2025). *Clasificación Internacional de Enfermedades, 11a revisió*. <https://icd.who.int/es>
- RESOLUCIÓ de 22 de juliol de 2024, del secretari autonòmic d'Educació, per la qual s'aproven les instruccions per a l'organització i el funcionament dels centres que imparteixen Educació Infantil de segon cicle i Educació Primària durant el curs 2024-2025. *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*, n. 9902, de 26 de juliol de 2024.
- Sales, C. i Trejo, A. (2019). Alumnat amb discapacitat intel·lectual. En D. Marín i A. Mañá (coords.), *Intervenció psicoeducativa en alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu* (p. 163-188). Tirant Lo Blanch.
- Schalock, R. L., Luckasson, R. y Tassé, M. J. (2021). *Discapacidad intelectual: definición, diagnóstico, clasificación y sistemas de apoyos* (AAIDD, 12a edició) (M. A. Verdugo i P. Navas, traductors). Hogrefe TEA Ediciones.